

SORTLAND

KYSTBYENS MØTE MED SJØEN

BYROMSSEMINAR FOR NORDLAND 2013

FORORD

5. - 6. MARS 2013 inviterte Nordland fylkeskommune alle kommunene i Nordland til byromsseminaret Kystbyens møte med sjøen – seminar og workshop med Sortland som case.

Årets byromsseminar var et samarbeid med Sortland kommune, og var en oppfølging av tidligere seminarer gjennomført i Bodø, Narvik, og Mosjøen i perioden 2010 - 2012.

Byromsseminaret «Kystbyens møte med sjøen» ble holdt på Rådhus II i Sortland sentrum.

Byromsseminarene tar opp overordnede problemstillinger knyttet til utviklingen av byer og tettsteder i Nordland, i kombinasjon med en workshop hvor vertskommunen er case. Temaet for byromsseminaret i 2013 var knyttet til planlegging og utviklingen av byer og tettsteder langs kysten, noe som er relevant for de aller fleste kommunene i Nordland.

Sortland var et naturlig valg for årets seminar, på grunn av stor vekst med mange aktuelle, private utbyggingsprosjekt i strandsonen, og fordi kommunen er i gang med en byplanprosess.

Målet med seminaret var å belyse utviklingen av byrommene langs sjøsiden i kystbyer generelt, og med

Sortland som case slik at deltakerne kunne ta med seg erfaringer og metoder tilbake til sitt arbeid med by- og tettstedsutvikling i egen kommune.

På seminarets andre dag arbeidet deltakerne videre med temaet i en workshop for Sortland, hvor det er stor plan- og prosjektaktivitet. I dag fremstår sjøsiden som svært attraktiv for etablering av blant annet boligbygg og hotell. Går denne utviklingen på bekostning av byens offentlige rom eller bidrar dette til å revitalisere byrommene? Hvordan planlegger vi for fremtidens kystbyer, og hvilke verdier tar vi med oss videre fra forrige generasjons kystby til den neste? I denne sammenhengen vil samarbeidet mellom næringslivet og kommunen for å få de gode løsningene være et viktig tema.

Målgruppen var ansatte og politikere i kommunene, samt andre aktører som har interesser i å bidra til by- og tettstedsutviklingen i Nordland.

Rapporten fra seminaret er redigert fra leverte manus fra gruppeledere og forelesere/dels skrevet av Norconsult as ved Kjell Ove Hjelmeland og Jannike Hovland. Kart og illustrasjoner er utarbeidet av Nina Gjester Hoel, Norconsult as.

Bergen, 13. mai 2013

INNHold

FORORD	3
1. PROGRAM FOR SEMINARET	5
2. REFERAT FRA INNLEGGENE PÅ SEMINARENE	7
3. BEFARING	24
4. WORKSHOP	
4.1 Metode og intro	25
4.2 Referat fra gruppearbeid	28
4.2.1 Gruppe 1	29
4.2.2 Gruppe 2	32
4.2.3 Gruppe 3	34
4.2.4 Gruppe 4	37
4.2.5 Gruppe 5	40
4.2.6 Gruppe 6	43
4.2.7 Gruppe 7	46
4.2.8 Gruppe 8	49
4.2.9 Gruppe 9	54
4.2.10 Gruppe 10	56
4.3 Oppsummering	58
5. TANKER OM FORBILDER OG VERKTØY FOR KYSTBYUTVIKLING I SORTLAND	60
6. REFERANSER	63
7. DELTAKERLISTE	64

1. PROGRAM FOR SEMINARET

DAG 1 – TIRSDAG 6. MARS – SEMINAR MED INNLEGG

Ordstyrer: Steinar Jakobsen, Trollfjord Consulting

Velkommen til Sortland

/ Grete Ellingsen (H), ordfører Sortland kommune

Kystbyer i Nordland

/ Hild-Marit Olsen (AP), Fylkesråd for kultur, miljø og folkehelse

Kystbyens identitet og selvforståelse – hvor går veien videre? Små fortellinger

/ Steinar Jakobsen, Trollfjord Consulting

Gode eksempler – utvikling av kystbyer

/ Jannike Hovland, arkitekt og leder i areal- og byplan, Norconsult

Hva skjer i Sortland akkurat nå?

/ Kristine Røiri, byplankontoret Sortland kommune

Vandring i Sortland sentrum

Planlegging og utbygging – hvordan henger dette sammen?

/ Sverre Landmark, Markedsdirektør Aspelin Ramm

Introduksjon til Sortland

/ Ola Bettum, professor landskapsarkitektur ved Universitetet for miljø og biovitenskap (UMB)

Lyssetting av byer og tettsteder

/ Ole Sandberg, professor landskapsarkitektur ved Universitetet for miljø og biovitenskap (UMB)

Oppsummering

/ Steinar Jakobsen, Trollfjord Consulting

Innledning til workshop

/ Kjell Ove Hjelmeland, prosessleder/landskapsarkitekt, Norconsult as

DAG 2 – ONSDAG 6. MARS – WORKSHOP

Prosessleder: Kjell Ove Hjelmeland, Norconsult as

Innledning til dagen

/ v. prosessleder

Liten «kreativ oppvarming»

/ Kreativ «provokasjon»: Diskutør påstanden: Sortland har mange likhetstrekk med Drammen!

Gruppearbeid 1. del :

/ Hvordan kan "Sundbyen Sortland" utvikles ved hjelp av fysiske tiltak?
Utstillingsvandring I, med presentasjon ved en fra gruppen

Gruppearbeid 2. del:

/ Hvordan kan vi ved hjelp av program utvikle "Sundbyen Sortland" de kommende år?
Utstillingsvandring II, med presentasjon ved en fra gruppen

Kort oppsummering

2. REFERAT FRA INNLEGGENE PÅ SEMINARET

Møteleder

Møteleder Steinar Jacobsen, Trollfjord Consulting introduserte foredragsholderne og geleidet seminardeltakerne gjennom dagen med gode poetiske innslag fra CD-teksten «Blått manifest», signert Lars Saabye Christensen.

Kulturinnslag

Elever fra Sortland kulturskole fremførte et flott musikkstykke for forsamlingen.

Velkommen til Sortland

*Grete Ellingsen (H),
Ordfører Sortland kommune.*

Ordføreren takket først for flott musikalsk innslag fra elevene ved Sortland kulturskole og viste til at byen har et aktivt musikkliv.

Deretter ønsket hun alle deltakerne velkommen til to energifylte dager i Sortland. Ordføreren var veldig glad for at arrangementet var lagt til byen i år. Arrangementet var til og med en del av kulturuka som pågikk samme uke i Sortland.

Det går mot midtvegshøring for Byplanen for Sortland, og det passet derfor veldig godt med et slikt seminar nå.

Kystbyen. Blåbyen. Fiskebollebyen. Jektefart. Rødbrygga og Kvitbrygga. Sortlandssundet, hurtig-ruta som kommer forbi hver dag. Leke ved sjøen, selv har hun møtt oter på torget. Mink, niser. Dette er ord som gir noe av identiteten til byen.

Store deler av sjøfronten er regulert eller under regulering til utfylling med næring og bolig.

Intervjuer med barn og ungdom viser at disse etterspør estetikk. Kunstnerisk tilbud i Sortland er i sterk økning. Tekster fra Skrift på blå bunn av Lars Saabye Christensen er gjengitt på vegger rundt om i sentrum, og ikke minst er det store forventninger til Kulturfabrikken som er under utbygging.

Ordføreren snakker med ungene på sykkelaksjon

Kystbyer i Nordland

Hild-Marit Olsen (AP), Fylkesråd for kultur, miljø og folkehelse

Velkommen til årets byromsseminar i Nordland!

Dette er fjerde året fylkeskommunen i samarbeid med en vertskommune arrangerer to dagers seminar med by- og tettstedsutvikling på agendaen. Vi har i år hatt et svært godt samarbeid med Sortland kommune. De to første byromsseminarene var i Bodø og Narvik, mens vi i fjor var samlet i Mosjøen. Vår ambisjon er vi gjennom å møtes på byromsseminar en gang i året skal bli flinkere til å sette ord på hva som skal til for å skape gode byer og tettsteder i Nordland.

Befolkningsutviklingen de siste årene viser at stadig flere flytter inn til større sentra. Dette stiller store krav til langsiktig planlegging.

For det bygges nemlig i Nordland. Byer og tettsteder er i endring. Noen steder er man er godt i gang, med byggekraner langs horisonten og store hull i bakken, mens det i andre kommuner utformes reguleringsplaner og inngås utbyggingsavtaler med handlingskraftige og kapitalsterke utbyggere.

Det arbeidet som gjøres av de kommunale plankontorene og eiendomsaktørene rundt omkring har stor betydning for utviklingen av våre byer og tettsteder. Det vi ser skjer ute på byggeplassene er imidlertid resultat av planprosesser og utbyggingsavtaler hvor det er gjort valg. Mange av disse valgene får stor betydning for oss som bruker byen. Av de valgene som har størst betydning for oss, er hvorvidt kommunen regulerer områder til offentlige eller private formål.

Med reguleringsplanene kommer også reguleringsbestemmelser som legger rammene for hvordan det skal bygges, for eksempel byggehøyder. Planene legger også premisser for kvalitet og tilgjengelighet.

Når utbyggeren skal gjøre sin jobb med å utvikle områdene for et marked, er disse rammene helt avgjørende.

I denne sammenhengen er det utrolig viktig at kommunen som planmyndighet og utbyggeren spiller på lag til beste for byen. Jeg er opptatt av begge partene må lære seg å samarbeide og ta ansvar for god dialog. Da handler det ikke minst om å bli kjent med hverandres måter å tenke på. Kanskje har kommunen og utbyggeren ikke så ulik agenda som vi gjerne kan tro når vi leser avisen?

Så hva er så fylkeskommunens rolle i dette? Kommunen er planmyndighet og har et stort mandat i å forvalte egne arealer og ressurser, under forutsetning av at dette er i samsvar med vesentlige nasjonale og regionale interesser. Her har fylkeskommunen blitt tildelt et veiledningsansvar, jf plan- og bygningsloven. Dette ansvaret ønsker vi å ta på alvor.

Fylkeskommunen er sekretariat for Planforum, som har som formål å samle regionale aktører i planveiledningen ovenfor kommunen. Vi har det siste året bevisst satset på å utvikle Planforum som arena for overordnet planlegging, blant gjennom å reise ut til kommunen. Det siste planforumet var i Stokmarknes forrige uke.

Fylkeskommunen har dessuten tatt initiativ til å etablere kommunale plannettverk i de ulike regionene. Dette arbeidet startet opp høsten 2012, og er nå godt i gang. Plannettverket for Lofoten ble etablert senest fredag sist uke!

God planlegging stiller dessuten stadig større krav til kunnskap. Fylkeskommunen har her en viktig rolle i å hente inn og gjøre kunnskap tilgjengelig slik at kommunen kan dra nytte av dette i sitt planleggingsarbeid.

Mitt ansvarsområde i politikken er kultur, miljø og folkehelse. Gode byrom handler om alt dette. Et sted med gode byrom styrker opplevelsen av fellesskap og identitet. Og gode byrom gir et svært godt utgangspunkt for et godt miljø, et rikt kulturliv og god folkehelse.

Dagens tema «Kystbyens møte med sjøen» er svært viktig, både for den enkelte av oss og for lokalsamfunnet. For Nordland fylke er planlegging og utvikling av byene og tettstedene langs kysten helt avgjørende for utviklingen av regionen som helhet.

Det er her de fleste av oss bor, og svært mye av verdiskapningen skjer.

Sist uke vedtok Fylkestinget ny fylkesplan for Nordland for perioden 2013 – 2025 vedtatt. Her er ett av de tre målområdene nettopp Livskraftige lokalsamfunn og regioner. Nordland trenger med andre ord å styrke utviklingen av byer, tettsteder og regioner for å opprettholde et livskraftig fylke.

Et spørsmål som jeg er opptatt av er hvordan vi skal klare å utvikle våre kystbyer og tettsteder for fremtiden uten å «miste oss selv» på veien.

Det er kysten som har formet og lagt rammene for Norge som nasjon. Vår identitet er i stor grad knyttet til den mobiliteten som et kystsamfunn er preget av. Når Nordland skal møte en ny tid hvor vekst og i all hovedsak er knyttet til utviklingen av kunnskaps-samfunnet, vil vi gjerne ivareta vår identitet som kystsamfunn. Samtidig krever den nye tid stadig mer med tanke på effektiv infrastruktur, tilrettelegging for næringsutvikling og en ønsket befolkningsutvikling. Vi ønsker at våre steder skal fremstå som attraktive, både for vår egen del og for å ha noe å by på for de som kommer på besøk.

Til alle dere som sitter her i dag:

Hva skal til for å være «attraktiv»? Hvilke forbilder bør Nordland ha for hva som er et attraktivt sted å bo og arbeide i? I Oslo er det Fjordbyen som realiseres med det nye operahuset som nav, og i Drammen har byen utviklet seg fra å være «harry» til å bli et av de fremste forbildene for hvordan politisk vilje og samarbeid kan si synlige resultater i bybildet.

I dag skal vi få noen refleksjoner om dette med identitet og gode forbilder på kystbyenes utvikling. Dette skal være bakteppet for morgendagens workshop hvor Sortland skal være case for ulike problemstillinger knyttet til kystbyens utvikling.

Stedsutvikling handler om alt fra omdømmebygging, økonomisk omstilling, og ildsjeler som står bak frivillighetsarbeid og et stadig større antall festivaler.

Stedsutvikling handler også om fysisk opprustning

slik at steder skal fremstå som attraktive, funksjonelle og tilgjengelig. Her er de offentlige uterommene svært viktige fordi det handler om møteplasser og felles opplevelse av stedet.

Fylkeskommunens rolle i denne sammenhengen er å bidra i kommunens arbeid, både gjennom planveiledning og økonomisk bidrag i fysiske investeringer i offentlige uterom. Og det er allerede gjort stor innsats rundt omkring i kommunene på dette området.

Og dette arbeidet ønsker vi å vise fram!

Jeg har derfor i dag gleden av å lansere en ny nettportal www.nfk.no/uterom som dokumenterer og formidler gode offentlige uterom i Nordland.

Høsten 2011 sendte fylkeskommunen ut fotografene Erik og Hanne Veigård på veien for å dokumentere et utvalg prosjekter hvor det var gitt tilskudd til stedsutvikling. Fotografene har jobbet med prosjektet i ett år og dokumenterte offentlige uterom i ulike årstider med både foto og film. Dette har lagt grunnlaget for en nettportal hvor du kan gjøre deg kjent med prosjekter og steder i Nordland hvor det er gjort investeringer i kommunes offentlige uterom.

Jeg håper nettportalen kan være til inspirasjon til alle politikere, byplanleggere, næringsliv, eiendomsutviklere og folk flest som er opptatt av gode offentlige uterom og livskraftige lokalsamfunn!

Jeg ønsker dere med dette et godt seminar – og lykke til med workshopen i morgen!

Kystbyens identitet og selvforståelse – hvor går veien videre? Små fortellinger.

Steinar Jakobsen, Trollfjord Consulting

Dette innlegget skulle egentlig være ved arkitekt Ketil Kiran, som dessverre ikke kunne stille grunnet sykdom. Steinar Jakobsen innledet derfor med å ta utgangspunkt i noen av de tanker som Kiran hadde forberedt på grunnlag av Heraklits berømte setning om at «Du kan ikke stige ned i samme elv to ganger».

«Identitet er blitt et nøkkelbegrep i det jeg har tenkt jeg kunne ha snakket om. Dette begrepet dukker ofte opp når utviklingen av eksisterende eller nye steder diskuteres. Nå sist i Rælingen kommune, der jeg har hjulpet til med å legge til rette en prosess for å skape et nytt bygdesentrum og nå holder på med å skrive rapporten til utvalget (jeg leder utvalget) som har vurdert forslag som er kommet inn.

Som innfallsvinkel til en drøfting forståelsen og betydningen av begrepet identitet kunne jeg ha brukt Odda. I 1870 et lite strandsted med et lite antall smågårder innerst i en fjordbunn, men så i løpet av et par tiår den tredje viktigste turistdestinasjonen i Norge, etter Christiania og Bergen. Så, i 1908, er industrien på plass og lever sine 100 år til smelteverket går konkurs i 2003. Og byen/kommunen undrer – hva nå? Hva kan begrepet identitet bety i denne situasjonen? På et sted som i en periode på litt over 100 år har gjennomløpt tre så vidt forskjellige faser; faser som på sett og vis beskriver hele landets historie i de samme årene. Et konsentrat, destillat – hva er Oddas identitet? Hva er Oddas identitet? Og om det finnes en slik identitet, som en forklarlig, definerbar størrelse, hvilken hjelp gir det i arbeidet med å finne en ny bestemmelse for stedet?

Jeg kunne også ha snakket om noe så forskjellig fra Sortland som hyttebygging på fjellet. Nordmenn har hatt sin identitet knyttet til det enkle hyttelivet på fjellet. Hva gjør de nye betingelsene, med fortetting og noe som av og til kan virke som en urbanisering, med denne identiteten. Stedene endrer seg, men endrer identiteten seg med den?

Dette kunne kanskje lede til en diskusjon om hva vi forstår som identitet. Er identitet det samme som kjennetegn, karakteristiske trekk? Markører? Signalbygg? Gir det mening å snakke om at et sted har identitet, og vil denne «smitte» over på menneskene som bor og arbeider der? Eller henter de sin identitet fra helt andre forhold.

Men om man kan avlese et steds identitet, gjennom stedsanalyser eller på andre måter, hva hjelper det et sted som Odda? Der står de ikke fritt til å velge eller vrake, føre videre eller forkaste, det som nå eventuelt måtte kunne bestemmes som stedets identitet. For identiteten har i alle pregende perioder vært definert av tilfeldigheter og av hendelser som Oddasamfunnet ikke har hatt noen kontroll over, og den er knyttet til forutsetninger som ikke lenger er til stede.

Hva vil huset være, spurte Louis Kahn, og antydnet med det en slags animert arkitektur, en arkitektur som har sitt eget liv å leve. Som om et hus, og kanskje også et sted, foreligger i embryotisk form, prenatalt forutbestemt med genkartet tegnet – som det er arkitektens/planleggerens/samfunnets oppgave å forløse.

Vi kommer ikke unna å stille spørsmålet slik; hva vil vi at huset, eller hva vil vi at stedet skal være? Og da ligger ikke svaret i å mane fram den stedets identitet som kanskje ligger i kim i de foreliggende fysiske foreteelsene. Vi står overfor det ansvaret som ligger i å måtte foreta valg!

Med dette som utgangspunkt, tok Steinar Jakobsen begrepet identitet videre gjennom å fortelle korte historier fra blant annet sin opplevelse av sin barndoms kystby, Svolvær: Før: Lukten av levergrakse og egg & bacon. Lyden av måse og 40hk Wickmann. Nå: Lukten av olivenolje og Bacalao, lyden av Widerøe og musikk av Kari Bremnes og brummende ribba. Disse fortellingene formidlet hans identitet til byen slik han den gang opplevde den i kontrast til de endringene som det moderne samfunnet har ført med seg.

Jakobsen fortalte videre om et frø som kom fra Mexico og ble skyllet i land i Vesterålen, og om hvordan denne steinen ble tatt med hjem til kvinnen i barsel som "forløsningssteinen". Denne steinen, som egentlig var et frø, bidro med andre ord til å skape et nytt liv på den andre siden av jorden.

Deretter ble alle, politikere, næringsdrivende, tilreisende, oppfordret til å fortelle "naboen" sin fortelling om Sortland: "Hvordan forløse fortellingen om Sortland?" "Hva er din fortelling om Sortland?" Eksempler på noen av disse ble fortalt i plenum og viste hvordan et sted kan romme ulike fortellinger for hver enkelt av oss.

Steinar Jakobsen brukte mange sitater underveis fra "Blått manifest" av Lars Saabye Christensen og "Skrift på blå bunn". Flere av disse tekstene er i dag malt på veggene i Sortland by, og bidrar til å skape nye fortellinger.

Gode eksempler – utvikling av kystbyer

Jannike Hovland, sivilarkitekt Norconsult AS

Hovland viste til at kaiene tidligere ofte var stedets torg og fellesskapets arena. Byutvidelser med utfylling i sjøen, omstrukturering av havnedriften m.m. har endret dette forholdet.

Kvaliteten på byrom og møteplasser inngår i en årlig ranking av verdens byer i trendtidsskriftet Monocle. Gode byrom gir plass for livsformer som foregår tett på hverandre, og skaper en form for positiv friksjon mellom mennesker, - et vesentlig kjennetegn for bymessige omgivelser og gode møteplasser. Omgivelser med under- og overganger kan være effektive for bilistene, men er lite bymessig, for en vei er en transportkorridor, mens en gate er et sosialt rom. Byen er konsentrasjon av bebyggelse, variasjon i boligmasse, intensitet i servicetilbud, varehandel og kulturtilbud, - ikke ensartede omgivelser og funksjonstilbud, slik vi gjerne finner i kjøpesentrene.

Hovland pekte på nødvendigheten av å planlegge for sosiale møter og friksjon, for "livet mellom husene", som arkitekten Jan Gehl kaller det. Legg hus til gater og plasser og orienter dem til byrommet, og det er viktig å stille krav til overgangen mellom bygning og byrom. I Malmø kaller de dette det 4. byrommet, eller "innovasjonsrommet", hvor programmet i første etasje bidrar til aktivitet og møte mellom mennesker. Selv om det ikke kan være kafé på et hvert hjørne, må byens innbyggere kunne stille krav til hvordan bygningene skal møte det offentlige rom. Parkeringskjellere i første etasje er eksempel på en uheldig løsning for byens gater og plasser, påpekte Hovland, mens boliger har alltid fungert godt med mindre det er byens viktigste plass eller hovedgate det er snakk om. Da bør det være publikumsrettet virksomhet.

Tenk mangfoldighet; et byrom skal kunne brukes av mange og på ulike måter, også til mer idrettslige aktiviteter, oppfordret Hovland og viste til heftet "Idrættens fornemmelse for byrum" av SLA. Altfor ofte klages det på at "det skjer ingenting her". Da må vi samle aktivitetene, ikke spre dem. Gi folk en grunn for å komme og gi dem en form for sikkerhet for at de kan møte andre folk, se andre, bli sett av andre. Benytt muligheten til å være lekende, undersøkende og nyskapende, som i Geoparken i Stavanger, og husk at beliggenheten er viktig slik som ved den Blå steinen i Bergen.

Sandvolleyball er en fin byaktivitet.

Den blå steinen, Bergen.

"Døde" 1. etasjer, Drammen.

Tenk struktur som knytter byens målpunkt sammen og samler gangtrafikken til gangstrøk, anbefalte Hovland. Hun viste til vinnerprosjektet for Asker sentrum av Dark arkitekter hvor det ble foreslått en "loop" som knytter sammen viktige byrom og målpunkter. Grepet samler stedet, letter orienteringen og vil stimulere flere til å gå istedenfor å kjøre bil. Veldig mye fungerer godt uten at bilen får hovedrollen, påpekte Hovland og viste til jf Münsterplatz. Ikke legg opp til at folk skal bruke bilen som veske.

Stien langs sjøen, havne- og elvepromenader tilbyr stillhet og utsyn og er viktige kvalitet ved et sted, men bearbeides arkitektonisk, som i Harstad. Tilsvarende oppmerksomhet og omsorg kan gis byens havnefront uansett stedets størrelse, sa Hovland og viste flere eksempler, bl.a Barcelonas flotte kvadersteinsfront.

Man kan skape kvalitet og gode byrom uten de aller dyreste materialene. Jannike Hovland siterte i den forbindelse arkitekten Norman Foster: Quality is not a matter of money – it is a matter of mind. I København har man benyttet nye materialer for utvikling av byrom, bl.a maling.

Andre elementer i gode byrom kan være kunst, som gir merverdi, og som etter Hovlands mening kan og bør spille flere roller, både som vakre uttrykk, overraskende innslag og provoserende utsagn. Videre kan man benytte vann og ikke minst lys når vi har så lang mørketid.

Jevnaker – et eksempel på en generell metode i byutvikling - langt fra kysten, men ved en innlandsfjord; Randsfjorden

Hovland presenterte prosjektet Sentrumsåret 2012 – året det ble tenkt høyt, hvor Norconsult har vært konsulent. Prosjektet er et dialogbasert prosjekt, som passer godt til mindre steder. Jevnaker ligger i Oppland. Kommunesenteret heter Nesbakken. Rett ved ligger Hadeland glassverk med 600.000 årlige besøkende og Torbjørnrud hotell. Det er 15 min til Hønefoss og 1 t til Oslo og Gardermoen.

Oppdragsgiver: Jevnaker 2020 som er en organisasjon med rett til å initiere og påvirke og som er et samarbeid mellom Jevnaker kommune og næringsdrivende, støttet av regionale og lokale aktører.

Oppdraget: å gjennomføre en prosess i 2012 som skulle legge grunnlag for gjennomføring av ulike stedsutviklingstiltak i perioden fram mot 2020, slik at områdene vil framstå som attraktive og vakre.

Isbane midt i sentrum av Oslo.

Barcelona

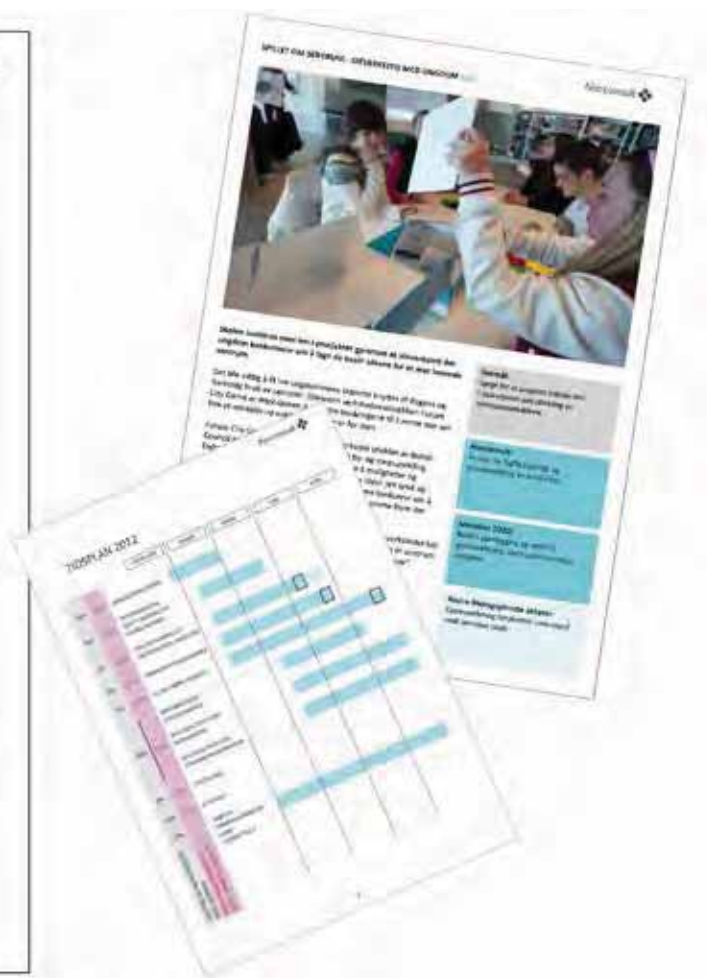

Harstad

Elvepromenaden i Drammen

Arbeidsprogram for Sentrumsåret 2012 i Jevnaker

To prosjekter: Strandpromenaden og Nesbakken sentrum. Norconsult hadde begge oppdragene, noe som var bra for helheten. Altfor ofte spres oppdraget på en mengde team som skal arbeide parallelt. Budsjettet pr team blir lite og mye går med til oppstart og visualisering. I verste fall kan innbyder ende opp med en mengde ideer uten forankring og utviklet uten skikkelig prosess med innbyggerne.

Mobilisering og deltakelse er avgjørende for suksess, det må etableres realistiske mål og planer, og det må sikres forankring og eierskap til prosjektet videre.

Hovland beskrev arbeidsprosessen med møter underveis, ideverksteder, konferanse, kreativ vandring og utstilling. Hun presiserte at det er uheldig om konsulentene tar med seg all læringen hjem igjen, og at oppdragsgiver må innta en aktiv rolle og være kontaktpunkt utad. Norconsult har til utviklet en strategiplan for gjennomføring. Noen prosjekter er allerede gjennomført på dugnad.

Mer info om prosjektet finnes på www.jevnaker.kommune.no.

Endring av gategulv med enkle midler, København.

Strandpromenaden i Jevnaker,- forslag til utføring.

Hva skjer i Sortland akkurat nå?

Kristine Røyri, byplankontoret i Sortland

Kristine Røyri ønsket hjertelig velkommen til byroms-seminar - med Sortland som case. Hun ga en relativt kort oppsummering av situasjonen i Sortland - slik at det skulle bli tid til en kort befaringsdag i dagslys - på veg til lunsj på Blåbrygga.

Institutt for landskapsplanlegging ved UMB – Universitetet for miljø og biovitenskap, sa høsten 2012 ja til å legge et hovedkurs til Sortland. I alt 36 studenter arbeidet iherdig og leverte spennende arbeider. Arbeidene sto utstilt i lokalet under byroms-seminaret.

Sortland rundt

Sortland har 10000 innbyggere, men er handelsomland for 40000. Byen har i utgangspunktet en god sentrumssituasjon i forhold til handel - med ett kjøpesenter på hver side av torget, + ett til kjøpesenter litt utenfor sentrum.

Byen har stor vekst i næring, handel og bolig. Næringsarealene har vokst – næringsarealene er doblet de siste 16 årene, og det er etterspørsel etter boliger i sentrum. Sortland er i dag en «byggeplass». Dette gir mange muligheter.

Det er flere planer om å fylle ut mer i sundet, samtidig som det er store arealer på land – også i regulert bystruktur - som ikke er bygd ut. Dette vil være sluttsteinen i Sortland sin stedsforming i forhold til sundet, og det er viktig å diskutere totalvirkningen av alle prosjektene. Det kunne være en strategi å fylle inn istedenfor å fylle ut!

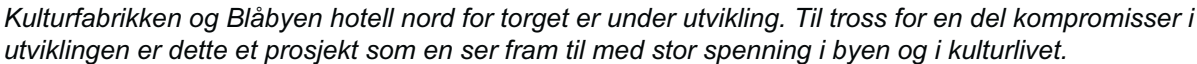
Røyri gikk deretter igjennom aktuelle prosjekter langs sundet.

*Power-point for hele innlegget se:
www.nfk.no/byrom*

Prosjekt under bygging og planlagte prosjekt.

Introduksjon til Sortland

*Ola Bettum,
Professor i landskapsarkitektur,
Universitetet for miljø og biovitenskap (UMB), Ås.*

Bettum gjennomgikk utfordringer og muligheter i Sortland på bakgrunn av erfaringar og oppgaver utført av landskapsarkitektstuderenter ved UMB, som var i Sortland høsten 2012. Arbeidet som studenter og lærere på kurset utførte, tilsvarer til sammen ca 20 årsverk, og må betraktes som en gave og mulighet for Sortland, sa Bettum.

Studentenes analysearbeid omfattet gjennomgang av byens historie, naturgrunnlag og klima, arealbruk, møteplasser og forvaltning av uterom, endringer i de blågrønne strukturene mm. Analysene ga grunnlag for å peke på viktige utfordringer og muligheter for videre planlegging:

Sortland er porten til Vesterålen. Her handler det definitivt om sjøen og måten vi møter sjøen på nå: Sol og utsikt, se hurtigruten og se Sortland med "båtens øyne".

Det er store utbyggingsområder i Sortland by og det er langt igjen før man er ferdig. Når man graver opp noe er det blitt veldig lett å fylle utover i havet. Det er viktig å ta opp diskusjonen om hvor langt ut man skal fylle opp, hvordan man skal fylle ut og krav til bearbeiding av utfyllingskanten, samt hvilke konsekvenser denne "utfyllingsfortettingen" innebærer for opplevelsen av stedet.

Å bygge i by dreier seg mye om å forstå stedets målestokk. Sortland er en småhusby. Bygg på 6-7 etasjer eller mer og med 50-60m lange fasader er noe som kun er egnet i en fem-seks byer i Norge. Sortland er ikke blant dem. Er det mulig å tenke makeskifte? I stedet for et par av blokkprosjektene, så kan man utvikle en strandpark eller småbåthavn for stedet midt i sentrum.

Det er overflod av parkeringsplasser, bilen preger hele Sortland sentrum. Det er behov for å definere bruken av det offentlige rommet. Mye av norsk byplanlegging dreier seg om bil og vegtransport; Vi bør bygge gater!

Det er få og mangelfulle møteplasser. Kvaliteten er lav og lekeanlegg er dårlig vedlikeholdt, parkering dominerer. Det er ikke kvantiteten av møteplasser som er avgjørende, men kvaliteten og muligheten til mangfold i bruk. I dag er Sortlands mest brukte møteplasser kjøpesentrene, som for øvrig er en tendens i hele landet. Utfyllinger oppfattes også som

Sortland før - 1949

Sortland nå

ingenmannsland og blir brukt til parkering. Det er behov for definerte og bearbejdede møteplasser i byen.

Flere boliger i Sortland sentrum kan bidra til gode utendørs møteplasser. Mange arealer i sentrum kan utnyttes til boligformål med grønne utearealer som gir god bokvalitet og samtidig bidrar positivt til bymiljøet.

Tromsø har størst sykkelbruk i Norge. Sortlands store flater gir gode muligheter for sykling. Det må tilrettelegges for sykling.

Innspill på bakgrunn av noen av studentoppgavene:

Nytt trafikkmønster

I en trafikkanalyse for Sortland foreslår Rambøll å stenge Havnegata og Strandgata for gjennomkjøring og danne enklaver med nedkjøring fra Havnegata. Rambøll mener Havnegata er en barriere for gående.

Studentene foreslår i stedet å spre trafikken og tillate toveistrafikk i begge gatene, og å utforme dem som bygater med maks 6,5 m kjørebanebredde. Sortland bør videreutvikle kvadraturgatenettet. Ved å spre trafikken på bygatenettet dannes ikke barrierer.

Havnepromenade

Utfyllinger og endringer i havnefronten har Sortland har vokst seg stor, både utover og bortover. Vekk er alle hukene som før kunne innby til spennende oppdagelser, flott natur og lune møteplasser. Borte er nærheten til vannet.

Den uheldige utviklingen må snus. Planene for en havnepromenade må bidra til å styrke Sortlands forhold til sundet; det må bli en helhetlig plan som gir presise føringer for utforming av promenaden i ulike delområder den går gjennom. Planen må peke på de gode stedene, angi hvor ulike aktiviteter skal foregå. Den må fastslå hvor promenaden kan være smal og hvor den må være bred, hvor den bør stikke ut i vannet og hvor den skal gå langsmed sundet, samt om det er steder den bør kunne gå på innsiden av bebyggelsen. Det er avgjørende at utbyggere forholder seg til planen.

En helhetlig plan for sjøfronten – en sone med mange muligheter

Byen har store ledige arealer, likevel forgår mye av byutviklingen ved å fylle ut i sundet. Sortland er byen som er i ferd med å vende ryggen til sundet og privatisere havnefronten. Bilene opptar uterommene. Man glemmer stedets kvaliteter og tilhørighet til vannet. Utviklingen må snus. Samtidig må det sikres gode blågrønne uterom og planlegges for et levende bymiljø.

Sjøfronten må utvikles til et tilgjengelig offentlig rom. Det kan stilles ulike krav til tilgjengelighet og bearbeiding av kanten mot sjøen. I sentrale deler av sentrum. "kanten" mot sjøen bør være entydig/hard og urban. Det må tilrettelegges for småbåthavner, det må anlegges bypark og parkeringsplasser må bli grønne (beplantet)

Deler av eksisterende bebyggelse bør rives fordi den har lav estetisk kvalitet og virker som barrierer for etablering av grønne korridorer og siktlinjer mot sjøen fra byen bak.

Revitalisering av sjøfronten; fortettnig, bypark, offentlige rom og marina

Identitetsskapende og verneverdig bebyggelse må tas vare på

Sortland har i dag et stort fortetningspotensial. Typologien må ta opp stedlig skala og ordensprinsipper.

Sentrale deler av sentrum må romme handel, kultur, off.administrasjon og boliger, søndre del bør ha en overvekt av boliger, mens nordre del bør ha havnerelatert/transportrelatert virksomhet/næring. Plass krevende næring og industri bør ikke legges til sjøsiden.

Sortland torg

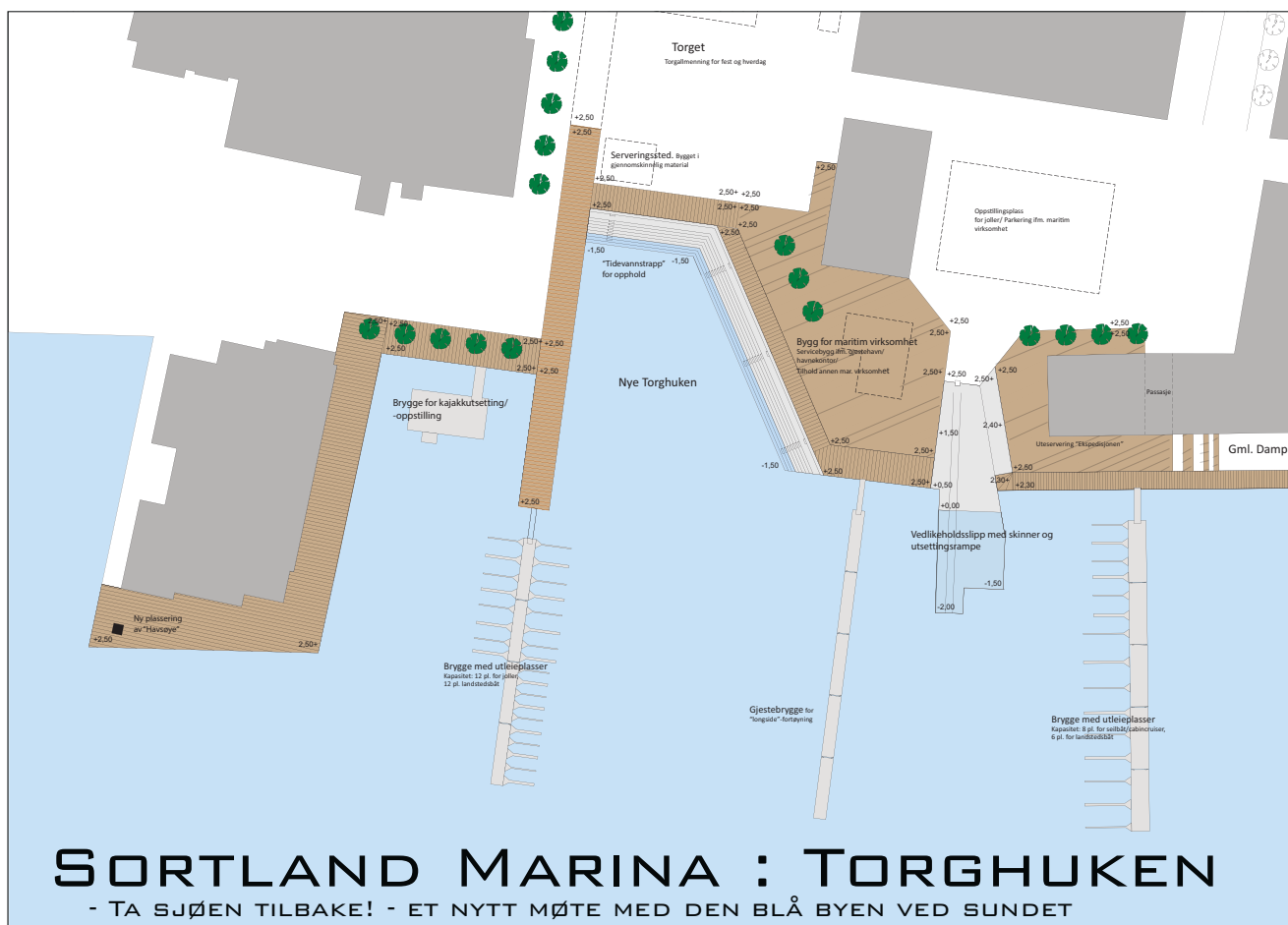
Plassen må bli en urban og bearbeidet avslutning av Torggata mot sjøen. Samtidig må den viktige aksen mellom Hurtigrutekaia/Kulturtorget og Torget utvikles som gaterom og viktig fotgjengerforbindelse i byen. Dette er to akser som har hatt stor historisk betydning i byen og som må foredles videre i dagens byutvikling. Torget samler aksene og er byens midtpunkt. Mot sjøen kan Torghuken utvikles. Her kan innpasses ulike tilbud for byens innbyggere og besøkende. Båtplasser og gjestebrygge vil være naturlig her.

Sortlandsbekken

Bekken må fram i dagen og dens potensial som hovedelement i en overvannsstrategi for Sortland må utnyttes. Bekken vil kunne framstå som et tett og attraktivt blågrøntdrag gjennom Sortland og fram til bekkemunningen. Utløpet kan gis en mer urban utforming og bli en attraktiv huk hvor man kan gå kan bevege seg ned til vannflaten.

Forslag til utforming av torg ved Kulturfabrikken

Forslag til utforming ved Torghuken

Faksimile fra "Vesterålen Online"
<http://www.vol.no/nyheter/sortland/article7203501.ece>

Fotograf: Gard L. Michaelsen,
 ansvarlig redaktør i Vesterålen Online

Planlegging og utbygging – hvordan henger dette sammen?

Sverre Landmark,
Markedsdirektør Aspelin Ramm

Aspelin Ramm står bak flere byutviklingsprosjekter, blant annet ved Akerselva/Vulkan, Tjuvholmen, Økern og DogA/Hausmannsgate 16 i Oslo, Rock City i Trondheim og Union Brygge i Drammen. Selskapet eier/forvalter ca 500000 kvm bygg, og har mottatt flere gjeve priser for sine prosjekter, herunder Statens Byggeskikkpris, City-prisen og Olavsrosa.

Landmark understreket samfunnsansvaret man har som eiendoms- og byutvikler; "Prosjektene vil dominere omgivelsene og dette forplikter utvikleren til å gi noe tilbake til byen. Å bygge på sentrale tomter er å bygge hus som skal stå i minst 100 år, mens en stygg bil er borte etter 10 år".

Landmark presenterte verdigrunnlaget for Aspelin Ramm's virksomhet:

- Vi legger vekt på god arkitektur, bestandige og gode materialer.
- Våre bygninger og deres omgivelser skal være tilgjengelige for alle.
- Vi skal skape begeistring og stimulere til gode opplevelser, og motarbeide visuell forsøpling.
- Vi viser ansvar for miljøet gjennom kontinuerlig å arbeide for redusert energiforbruk og for å minimere vår virksomhets belastning på miljøet.

Alt det eiendomsutviklere jobber med handler om å gjøre byene mer attraktive, og den attraktive byen er kontrastenes by, kjennetegnet av en miks av gammelt og nytt, sa Landmark og viste til prosjektet på Vulkan i Oslo. Historien om Vulkan-området er historien om Oslo. Her var det mølledrift fra 800, gruvedrift fra 1100, sagbruk i perioden 1600 - 1800, industri fra 1845 og jernstøperi og mekanisk verksted fra 1873/1908-68. Da Aspelin Ramm kjøpte eiendommen var området en bakevje, avstengt og preget av forfall. I dag er stedet en attraksjon med mathall, Dansens hus, hotell, kontorer, boliger med mer. Det er skapt nye gangforbindelser til byen omkring og stedet har fått kontakt med Akerselva som renner rett ved. Noe måtte rives, annet er tatt vare på og nye bygg har fått plass i kontrast til det gamle. Vulkan er blitt et sted med særpreg og som trekker 30-35000 besøkende hver uke. Det er mennesker som ser storheten i de gamle bygningene og det å oppleve spor etter levd liv. Det aspektet blitt viktig i byutviklingen, mente Landmark. Det dreier det seg om ta vare på og dyrke stedets særpreg, blant annet ved å ta vare på den

historiske arven og skape spennende byrom med utgangspunkt i gjenbruk.

Kulturminner øker verdiene, var Landmarks erfaring, og mente det er en glede og ære å utvikle kulturhistoriske bygninger, å ta vare på og utvikle byggene for videre liv, å lage en by som tar vare på og bygger videre på identiteten til stedet.

En svært viktig faktor for et vellykket resultat på Vulkan var fokuset Aspelin Ramm hadde på behovene til ulike brukergrupper og å sikre en god funksjonsblanding som bygger opp om bylivet. "Hvorfor ha kantine når du kan bruke en kafé utenfor? Du slipper å betale dyre kvadratmeter for en kantine som brukes lite, og du bygger opp om bylivet", sa Landmark.

Kvalitet i løsningene er viktig, ikke minst miljøløsningene. Vulkan-prosjektet er blitt et meget energieffektivt prosjekt hvor bl.a 75% av energien til oppvarming av vann er produsert på Vulkan, og gode miljøløsninger krever sitt av grunnlagsinvesteringene før man kan høste gevinsten. "Skal du hoppe – så hopp", oppfordret Landmark.

Den viktigste faktoren for gjennomføring av Vulkan-prosjektet var at reguleringsplanen hadde tilstrekkelig fleksibilitet å oppta skiftninger i markedet over tid. En stram formålsregulering ville gjort gjennomføringen vanskelig, for kompleksiteten i prosjektet krevde fleksibilitet (mao striperegulering), understreket Landmark. Uten fleksibilitet i reguleringsplanen ville Aspelin Ramm aldri ha fått til Vulkan.

Landmark presenterte kort flere av firmaets andre prosjekter; Tjuvholmen i Oslo, Union Brygge i Drammen, Svevestad Brygge på Nesodden, alle med en miks av funksjoner som åpner for et godt byliv.

Å lage planer uten å ha med de private kan være å lage veldig dyre planer. De som utvikler og de som bestemmer må ville det samme. Det betyr også at planmyndigheten må interessere seg for flere "spor" og gå langt i å akseptere nye løsninger og møter mellom nytt og gammelt, mente Landmark.

Tjuvholmen

Aspelin Ramm - Byutvikler

- Handels- og eiendomsselskap, 130 år
- Privat eid
- Norge, vesentlig Oslo, og Sverige, Stockholm og Gøteborg
- Solid erfaring med komplekse prosjekter.
- Finansielt bunnsolid

Statens Byggeskikkpris i 2006, Oslo Bys Jubileumspris i 2006 og City-prisen i 2002, 2003, 2007 og 2012 og Olavsrosa i 2008 og 2012.

Lyssetting av byer og tettsteder

Ole Rømer Sandberg,
arkitekt/professor ILP/UMB

Det nordiske lyset:

- Sommernatten er lang og gir nok lys til å oppfatte omgivelsene
- Det er lang skumringstid
- Det er særlig i vinterhalvåret at utendørs lyssetting er aktuelt

Typiske lysproblemer i byer:

- For mye lys
- Manglende hierarki og struktur
- Feil farge på lyskilder
- Feil fargegjengivelse
- Feil rettet horisontalt eller oppover
- For mange typer lyskilder, armaturer og opphengsmåter
- For høyt strømforbruk og mangel på styring
- Mangel på vedlikehold

Funksjonell belysning :

Hovedveier, gater, gangveier, stier, idrettsarenaer etc.
(krav til lysnivå, sikkerhet, ikke blending, fargegjengivelse (TV), jevnhet og optisk føring).

Effektbelysning – 8 spørsmål;

1. Hva er det riktig å framheve med belysningen og hvorfor?
2. Hva slags illusjon vil vi skape?
3. Lyset og mørket. Hvilke opplevelseskvaliteter?
4. Formskapende muligheter med lys og skygge?
5. Forskjellige lyskilder gir forskjellige farger på lys flaten. Hvilken farge ønsker vi?
6. Design og plassering av lyskilder og armaturer. Hvordan ser det ut om dagen?
7. Belysningsnivå i fht. funksjonelle krav og omgivelsene. Hvor sterkt, hvor mye?
8. Etablerings- og driftskostnader?

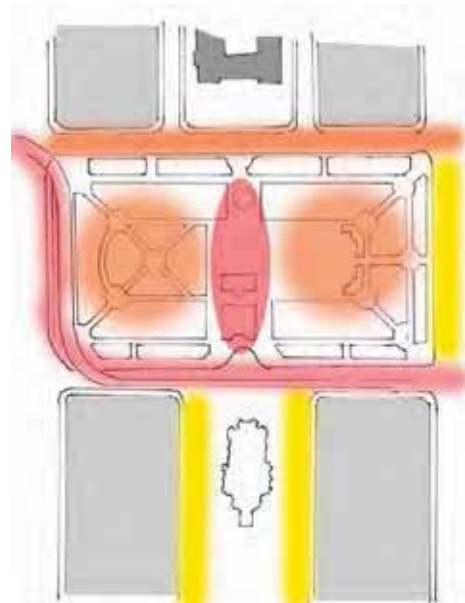
Fremtid:

Energisparing – bærekraft – fritt frem

- Mindre bruk av veibelysning
- Nye energibesparende lyskilder.
Los Angeles skifter nå ut alle sine lyspærer med LED + solcellebasert.
- Dynamisk styring – slår på lyskilder når det er nødvendig og kan programmeres kontrolleres og avleses fra datamaskin.
- Utfordring med manglende lysplaner i byer og tettsteder og fritt frem for hvermanns.

Lyon, Europas lyshovedstad - mye å lære.

- **viktige** og trenger mest lys
ikke fullt så viktige og trenger dermed mindre lys
mist fremtredene og trenger dermed minst lys.

Birkelunden, Oslo

Effektbelysning - Urbygningen på Ås

— LYSPLAN SORTLAND

5. Konsept

"I lys av byen"

Konseptet "I lys av byen" handler om å lysette på byen gjennom å sette opp lysplanter og skulpturer som lyser opp. Konseptet kan deles i tre: Lysskulpturer, lysplanter og lysplanter.

"Den blå timen"

Den blå timen er en tid på dagen når solen er lav på himmelen og lyset er bløtt. Den blå timen er en tid på dagen når solen er lav på himmelen og lyset er bløtt. Den blå timen er en tid på dagen når solen er lav på himmelen og lyset er bløtt.

"Den blå timen"

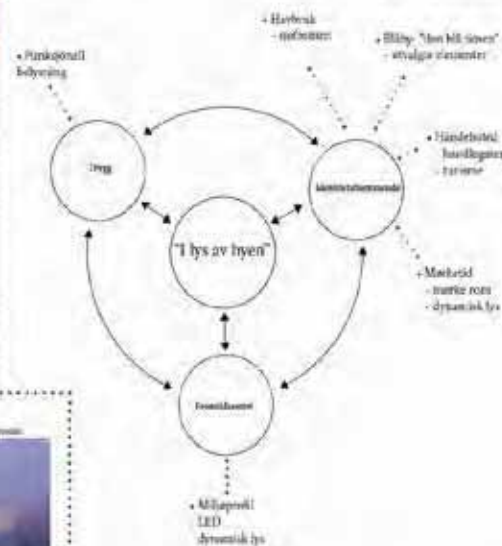
Den blå timen er en tid på dagen når solen er lav på himmelen og lyset er bløtt. Den blå timen er en tid på dagen når solen er lav på himmelen og lyset er bløtt. Den blå timen er en tid på dagen når solen er lav på himmelen og lyset er bløtt.

Den blå timen er en tid på dagen når solen er lav på himmelen og lyset er bløtt. Den blå timen er en tid på dagen når solen er lav på himmelen og lyset er bløtt. Den blå timen er en tid på dagen når solen er lav på himmelen og lyset er bløtt.

Den blå timen er en tid på dagen når solen er lav på himmelen og lyset er bløtt. Den blå timen er en tid på dagen når solen er lav på himmelen og lyset er bløtt. Den blå timen er en tid på dagen når solen er lav på himmelen og lyset er bløtt.

Henrik Lysgaard, Sortland 2012

— LYSPLAN SORTLAND

5.10 Sortlandsbroen

Velkommen til Sortland

En velkommen til Sortland er en velkommen til Sortland. En velkommen til Sortland er en velkommen til Sortland. En velkommen til Sortland er en velkommen til Sortland.

En velkommen til Sortland er en velkommen til Sortland. En velkommen til Sortland er en velkommen til Sortland. En velkommen til Sortland er en velkommen til Sortland.

En velkommen til Sortland er en velkommen til Sortland. En velkommen til Sortland er en velkommen til Sortland. En velkommen til Sortland er en velkommen til Sortland.

Metode

Metoden er en metode for å lysette på byen. Metoden er en metode for å lysette på byen. Metoden er en metode for å lysette på byen.

Metoden er en metode for å lysette på byen. Metoden er en metode for å lysette på byen. Metoden er en metode for å lysette på byen.

Metoden er en metode for å lysette på byen. Metoden er en metode for å lysette på byen. Metoden er en metode for å lysette på byen.

Metoden er en metode for å lysette på byen. Metoden er en metode for å lysette på byen. Metoden er en metode for å lysette på byen.

Eksempel på LED Wall Washer

Inspirasjon

En velkommen til Sortland er en velkommen til Sortland. En velkommen til Sortland er en velkommen til Sortland. En velkommen til Sortland er en velkommen til Sortland.

Dagens situasjon

Foto: Even B. Røhli

Konsept med fritt lys

Konsept med blått lys

Henrik Lysgaard, Sortland 2012

Studentarbeid, Henrik Lysgaard (ILP/UMB)
Lysplan Sortland (Høst 2012)

3. BEFARING

Etter at formiddagens forelesninger var avsluttet den 5. mars, gikk seminardeltakerne ut på befarings- og å bli bedre kjent med oppgaveområdet til workshops- dagen etter.

På vegen mot sundet tok mange av seminardeltakerne imot invitasjonen til å se det flotte interiøret i Rådhus 1.

Videre ferd gikk i fint vintervær over Vesteråls- gaten og ned i torgmiljøet der ulike problemstillinger tilknyttet bruk av torget, parkering, sikt mot sjøen m.m. ble diskutert.

Kristine Røiri fra Sortland kommune var entusiastisk guide, og i tillegg bidro blant annet Ola Bettum og studentene med innspill og tanker fra deres arbeid i byen.

Møtelyden endte til slutt på serveringsstedet på Blåbykaia, der vi fikk servert en nydelig lunsj i et sjønært og "riktig" miljø for alle som er engasjert i fornying av kystbyer.

Ved siden av å nyte mat og drikke gikk praten om Sortland og kystbyutvikling livlig videre rundt på de mange bordene.

4. WORKSHOP

4. 1 Metode og intro

*Kjell Ove Hjelmeland,
Prosessleder Norconsult as*

Om metode

Viktige prinsipper i Norconsult sine prosessarbeider er åpenhet, løsningsorientert fokus, og kreativt og ivaretagende miljø på samlingene, samt god dokumentasjon for videre arbeid. Vår generelle modell for prosess er vist i figur under.

Med referanse til den generelle figuren (se side 26) var FOKUS for samlingen på Sortland formulert med tanke på størst mulig verdi for læring for et mangfold av deltakere. Samtidig var det viktig og riktig at vertsstedet Sortland fikk tilbake nyttige synspunkt og idéer til sitt arbeid med å utvikle byen videre, inkludert en god dokumentasjon av workshopen i form av rapport.

Når fokus for dagen var presentert startet vi etter en liten «kreativ oppvarming» med IDÉGENERERING. Spesielt utpekte og informerte gruppeledere sørget for IDÉINNSAMLINGEN og gjorde noe IDÉ-BEHANDLING underveis, samt noe i ettertid – i forbindelse med skrijving av rapporten.

Før Sortland-prosessen startet vi på basis av vårt innsendte tilbud med intervju med oppdragsgiver. Vi fikk synspunkter og utdypet forventningene, både lokalt og på fylkesnivå. I tillegg ble lokaler, utstyr, påmeldte, gruppeinndeling, mm. drøftet.

Fasen IDEVURDERING og VALG-fasen(e) vist i den generelle prosessmodellen under vil komme i senere planfaser for Sortland.

Intro til workshop

Hjelmeland forberedte forsamlingen på en tøff arbeidsøkt dagen etter - med tidlig oppstart, som Sortland kommune hadde betydelige forventninger til.

Han satte først workshopen i Sortland inn i en helhetlig ideutviklingsprosess., som omtalt over.

Veien videre for Sortland vil blant annet vil avhenge av at en, som ordføreren var sikker på, gjør seg kjent med hverandres argumenter. En annen måte å si dette på er at en «vandrer sammen rundt huset og danner seg et helhetlig bilde av det gjennom å høre på hverandre - framfor å stå på hver sin side av huset for å la den som er best til å argumentere avgjøre hvordan hele huset er».

Agenda for dagen etter ble presentert.

Avslutningsvis ble viktigheten av at å anerkjenne at også drømmen – her om et bedre sted eller lokalmiljø - også er en viktig del av prosessen. Dette kan være både viktig og nødvendig for å kunne for å nå de resultater man ønsker.

En uttalelse fra fredsprisvinner Tawakkul Karman om drømmer og mål ble referert. Poenget ble eksemplifisert gjennom et initiativ om å etablere et lokalt samlingssted i en sentral bydel i Bergen.

Faksimile fra Dagbladet

Fotograf:
Inger Merete Elven,
Bladet Vesterålen

4. 2 Referat fra gruppearbeid

Oppgave 1:

Analyse og forslag til hvordan "Sundbyen Sortland" kan utvikles ved hjelp av fysiske tiltak (bygg, byrom, parker, strandpromenade, vern m.m.)?

Oppgave 2:

Hvordan kan vi utvikle "Sundbyen Sortland" ved hjelp av ett eller flere (handlings-)programmer for de kommende år - innenfor næringsliv, kulturliv, bomiljø, plan, transport m.m.?

4.2.1

GRUPPE 1

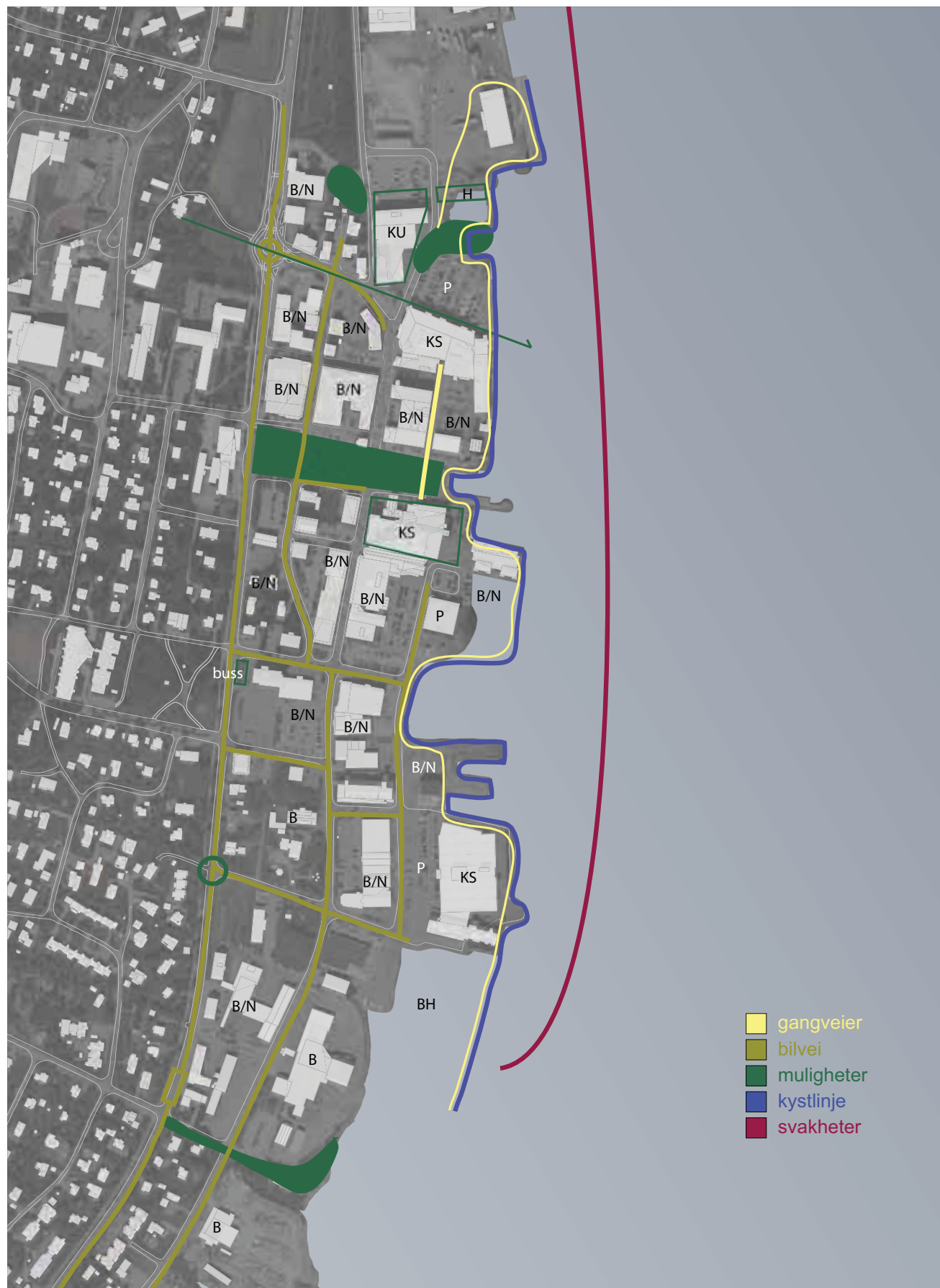
GRUPPEDELTAKERE

Bastholm, Dag	Nordland fylkeskommune	Seksjonsleder plan og miljø
Andersen, Glenn Anders	Hadsel kommune	Fagleder Plan og Miljø
Bjørlo, John Erik	Sortland Bondelag	
Brekke, Katrine	UMB	Student
Ellingsen, Geir Abel	Georg A. Ellingsen AS	Daglig leder
Gammelgaard, Finn	LGA Arkitekter	Arkitekt

Oppgave 1:

STYRKER / FORDELER	SVAKHETER / TRUSLER
- Naturen rundt - Knutepunkt i Vesterålen for folk, og utgangspunkt for vekst - Masse ledig areal - Nærhet til sjøen - Flertallet bor i gangavstand - Handelen er i sentrum - Uforløst bydannelse - Skolen nært sentrum - Investeringsvillig kommune - Flere bygg og anlegg med sterk identitet - Sundet kan tas tilbake - Trygg by – bilen respekterer de gående	- Nye utbyggingsprosjekt stenger og ødelegger for nye prosjekt - Sortland er et stygt sted - Klima og topografi setter klare krav til utforming (vestvendt) - Lite kommunal kontroll ift. næringslivet over byutvikling - Uklare trafikkforhold, parkering - Lite naturgitt variasjon - For lite bygg i sentrum, utflytende grenser - Ikke grunnlag for et kollektivtilbud – bilby - Hver sin hest - Noen dårlige eksempler på privatisert sjøareal
MULIGHETER	
- Beholde dagens kystlinje - Gangpromenade langs hele kystlinjen - Styrke grønne forbindelse og siktlinjer - I stor grad blandingsformål bolig/næring i sentrum - Regulert gatebruk for biltrafikk	

MULIGHETSKART - GRUPPE 2

Oppgave 2:

Oppsummering gruppe 1

Gruppa var i sine diskusjoner opptatt av å finne de strategiske punktene for utvikling av byen. Konklusjonen kan deles i noen sentrale punkt:

1. Sortland er en kystby og tilgangen til havna har alltid vært der. Den er også en av byens sentrale verdier. Det må derfor sikres en mulighet for at folk kan gå langs havna i hele sentrumsområdet. Dette bør gjøres ved at det settes av areal til en havnepromenade. Dette blir viktig rundt de nye utbyggingsprosjektene.

Gruppa mente at en fortanning av kystlinja kunne gå an. Det må imidlertid plukkes ut med nennsomhet de steder dette skal være mulig. En slik fortanning kan være positivt hvis det gjøres «riktig» på de rette stedene. Da kan det bidra til å forsterke viktige synsakser i bybildet.

2. Det mest sentrale området i Sortland er torgområdet. Dette mente gruppa var stort, og dermed ville bety store kostnader hvis det skulle opprustes under tet. En oppdeling av dette i ett par tre prosjekter kunne være hensiktsmessig.

Torgområdet er sentralt. Opprustingen vil innebære en stor verdiøkning for tiliggende eiendommer. Det er derfor selvsagt at disse må være med som finansiell part i et spleiselag. Samtidig må det være åpent for at utbygging/restaurering av tomtene opp mot torget må kunne utnyttes noe mer enn ellers. Det må også vurderes av kommunen om det skal være mulig å fravike retningslinjer for minste uteoppholdsareal(MUA) for disse tomtene. Dette kan være riktig hvis dette kan kompenseres ved at utbyggere og gårdeiere legger inn midler i et kommunalt opprustingsfond. «Innskuddet» må selvsagt ses i forhold til økt verdi av eiendommen som bygges ut.

3. Et annet viktig område som bør løftes fram er gangveiforbindelsen mellom de to kjøpesentrene (over torget). Denne må sikres og artikuleres. Viktigheten i denne ligger også i det trafikale. I dag er det mye kjøring fra den ene butikken til den andre. Dette bidrar til å skape redusert trafikksikkerhet i byen. Mye vil være spart hvis trafikken mellom kjøpesentrene kan reduseres til gangtrafikk.

4. Sortland er en kystby. Det må derfor være mulig å komme ned til sjøen. Og sjøen må få lov til å komme inn i byen. «Svette føtter» på små barn må kunne ha et sted å vaskes på varme sommerdager. Det er også et behov for et sted i eller nært sentrum for å trekke opp kajakk og små robåter.

5. Det er viktig for byen å ha godt med boliger i sentrum. Dette vil bidra til å skape liv også etter butikkenes stengetid. Sortland har i likhet med de fleste andre byer betydelige ressurser i ledige tomter i sentrum. Disse må utnyttes og ses på i en prioritet framfor utnytting langs sjøen.

4.2.2 GRUPPE 2

GRUPPEDELTAKERE

Bettum, Ola	Foredragsholder	Professor
Botnmark, Einar	Bø kommune	Teknisk sjef
Brønlund, Eskild Rolf	Sortland kommune	Fagleder
Dahl, Judit	Saltdal kommune	Arealplanlegger
Hempel, John	Formannskapet Sortland kommune	
Høve, Are	Are Høve eiendom as	Eiendomsutvikler

Oppgave 1

STYRKER / FORDELER	SVAKHETER / TRUSLER
• Oppegående næringsliv • Vekstkommune • Robust kvartalstruktur • God parkeringstilgang (1500 P-plasser) Sentralt sted • Knutepunkt • Havn • Kompakt sentrum (700 m avstand) • Kjøpesenter ligger i sentrum • Livskraftig sentrum (50.000 kvm handel, 25.000 kvm kontor) • Sentralt skole- og administrasjonsområde • Rikt kulturliv • Utbyggingsreserver i sentrum • Boliggetterspørsel i sentrum • Kort vei til Marka • Potensial for ytterbyutbygging (i sør, nord, over sundet) • Flyplass på egen øy	• Utforming og bruk av torget • Mangel på gode uterom generelt • Mangel på grønne kvaliteter ned mot sundet • Uferdige uterom mot sjøen • Sitkagranplantning i boligområdene • Konflikt mellom sentrum som handelsmekka og sentrum som godt bomiljø • Vekstaktiviteten i utakt med forvaltningens kapasitet • Treg planavklaring i kommunen • Trafikkbelastningen i Vesterålskata
MULIGHETER	
Satsingsområder: Aksen Storsenteret-Kulturfabrikken må prioriteres med stor vekt på samarbeid mellom kommunen og private interesser om bedre kvalitet på uteområdene.	

Oppgave 2

Oppsummering

- Ferdigstillelse av sentrum fra Kulturfabrikken tom. Torget/byaksen prioriteres.
- Gjestehavn etableres utenfor torget/byaksen og gode møteplasser mot sjøen.
- Toveis kjøring i Strandgata – ses i sammenheng med gangforbindelse mellom kjøpesentrene – Skibsgården og Storsentret.
- Etablering av gode uterom ut fra klimatiske forutsetninger.
- Bygging ut mot sjøen (utforming og høyde) i sentrum prosjektavhengig, og ses i sammenheng med kvaliteter som oppnås – uterom, møte med sjøen, tilgjengelighet.

MULIGHETSKART - GRUPPE 2

4.2.3 GRUPPE 3

GRUPPEDELTAKERE

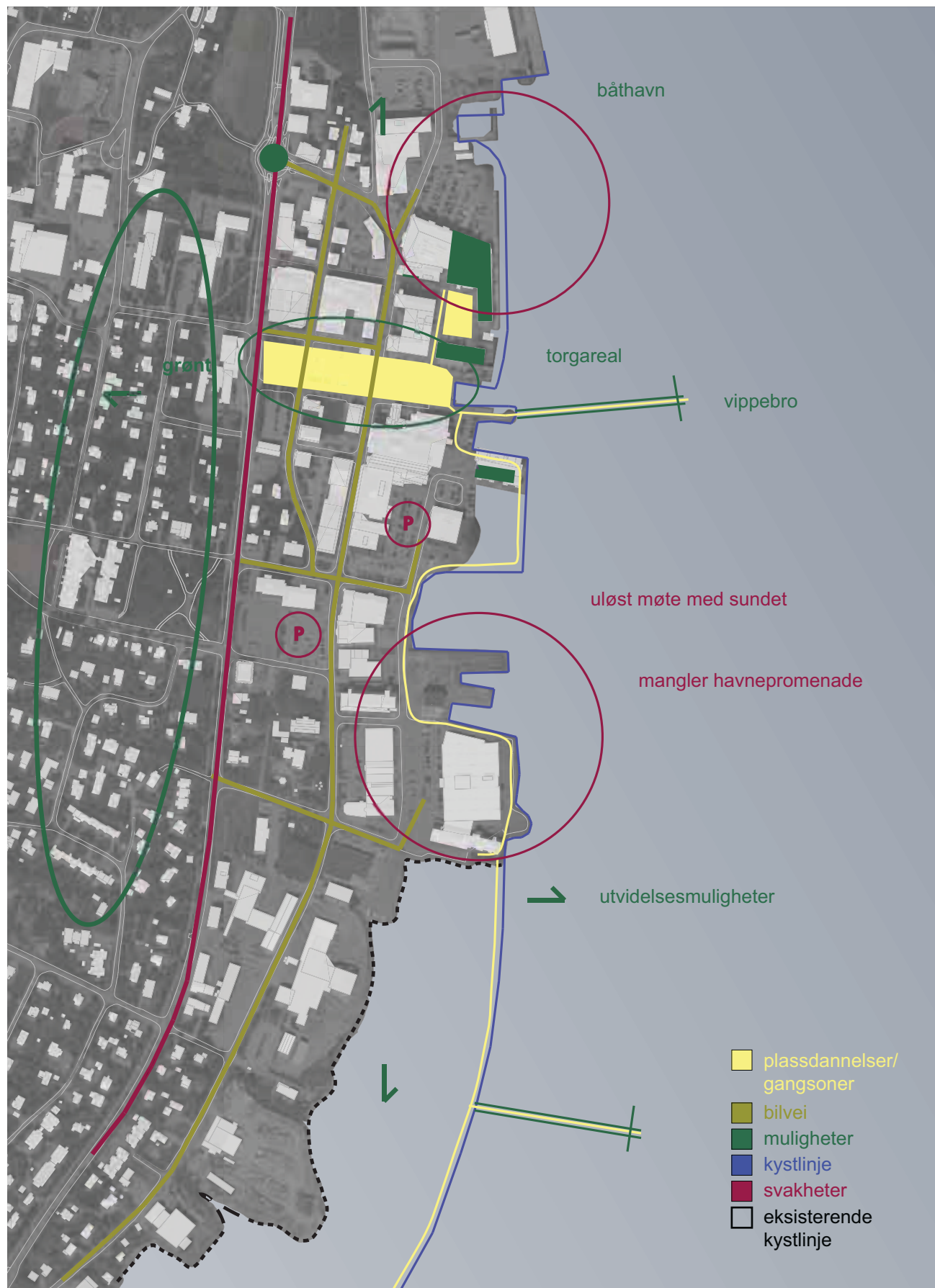
Granli, Grete	Vågan kommune-planavdelinga	Avdelingsleder plan, landbruk og miljø
Dahl, Mona	Sortland kommune	Kultursjef
Dahlberg, Frank	Hadsel kommune, teknisk etat	Prosjektingeniør
Jacobsen, Renathe	Sortland kommune	Fritidsleder/konsulent
Jensen, Ernst	SE Gruppen	
Kaspersen, Knut Johan	Bodø kommune, Byplan	Arkitekt

Oppgave 1

STYRKER / FORDELER	SVAKHETER / TRUSLER
• Kompakt sentrum • Handelssenter • Ligger ved havet og i et relativt flatt område mellom fjell og hav • Utvidelsareal i alle retninger • Mye grønne områder ovenfor Vesterålgata • Tydelig gatestruktur • Stort torgareal • Utviklingsorientert • Sterkt kulturliv (musikk) • Musikk/trafikk/hermetikk • Merkevarer Blåbyen • Ønsker å skape møteplasser • Naturskjønt • Gangavstand mellom kjøpesentrene • Potensial for sykling	• Ikke tatt i bruk møtet med sundet • Værhardt (særlig nordavinden) • Mye p-areal i sentrum – bilene dominerer bybildet • Ustrukturert bebyggelse • Utydelige gatestrukturer • Mangler helhetstenkning • Mangler gatebelysning • Mangler attraktive utendørs møteplasser • Havnepromenade/gågate mot sjøen mangler
MULIGHETER	
• Etablere molo fra Hurtigrutekaia til Nakkstenøra (med vippebruer slik at gående kan komme inn til sentrum) • Sykkelferge/buss • Vesterålgata i tunnel m/underjordiske p-hus • Bystrand • Lysplan • Sortlandsbekken åpnes og gir grønnstruktur • Blå fontene i rundkjøringa • Gåstrategi for Sortland/Tilgjengelighet for gående i sentrum	

MULIGHETSKART - GRUPPE 3

Oppgave 2

Oppsummering gruppe 3

Gruppe 3 brukte mesteparten av tiden til å diskutere overordnede strukturer, planprosess og dialog mellom ulike parter under del 2 av gruppearbeidet. Gruppe 3 kom frem til følgende:

Innspill til lansering av midtveishøring Byplan Sortland:

- Møteplassfestival. Et samarbeid med frivillige og private aktører. Skape fokus på uterom og Sortlands behov for å utvikle gode uterom i de sentrumsnære områdene. Herunder synliggjøre alle mulighetene. Blant annet: Rotary-parken, torget, blåbrygga ++
- Blå gange. Streke opp et blått gangsystem i sentrum, og spesielt få fokus på en fremtidig havnepromenade.

Hovedtiltaket Gruppe 3 var enig om vil være avgjørende for byens møte med sundet i fremtiden, er sti langs sjøen. Her bør det lages en helhetlig plan og visjon for hvordan denne stien skal være. Det er viktig at det er en plan for en slik utvikling, da byggingen av en slik sti vil strekke seg over flere år og flere utbygginger. Alle nye prosjekter som skal ferdigstilles må ha en forpliktelse til hvordan allmennheten skal ferdes i møte med sjøen. I områder der det ikke skal bygges lengre ut i sjøen, bør det komme en plan for oppruste/anlegge sti. Innspill til utforming av plan:

- Lage egne layoutplaner for prosjekter innen byplanområdet. Detaljfeste bruk av materialer, høyde, bruk, lyssetting, møblering. Spesielt med tanke på møtet med sjøen.
- Utarbeide standarder for skilt i gatene, lys i sentrum osv. Dette for å skape en helhet i sentrum. Gi gårdeiere pålegg om å følge disse standardene.
- Kommunen bør altså utarbeide en strategi for et helhetlig sentrum, og deretter pålegge alle gårdeiere og utbyggere å følge denne strategien. For å sette et positivt fokus på utbyggere som gjennom sine prosjekter er med på å fremme helheten og byens utvikling på en svært positiv måte burde kommunen opprette en utbyggerpris (framsnakking i praksis).

Innspill til gjennomføringsfase:

1. Pålegg grunneiere å utbyggere endringer. Gjennom rekkefølgebestemmelse, utbyggingsavtale, detaljerte reguleringsplaner osv. Men, her må kravene være realistiske med tanke på å oppnå ønsket resultat og interesserte utbyggere.

Samarbeid. Nøkkelen ligger i å identifisere interessene, og skape en felles forståelse for ønsket utvikling. Gjennom forhandling og kostnadsdeling kan man oppnå mye. Også utnytte de tilskuddsordninger som finnes, og samarbeide med frivillig sektor der det er hensiktsmessig. Man må se mulighetene for samarbeid for å nå frem.

4.2.4 GRUPPE 4

GRUPPEDELTAKERE

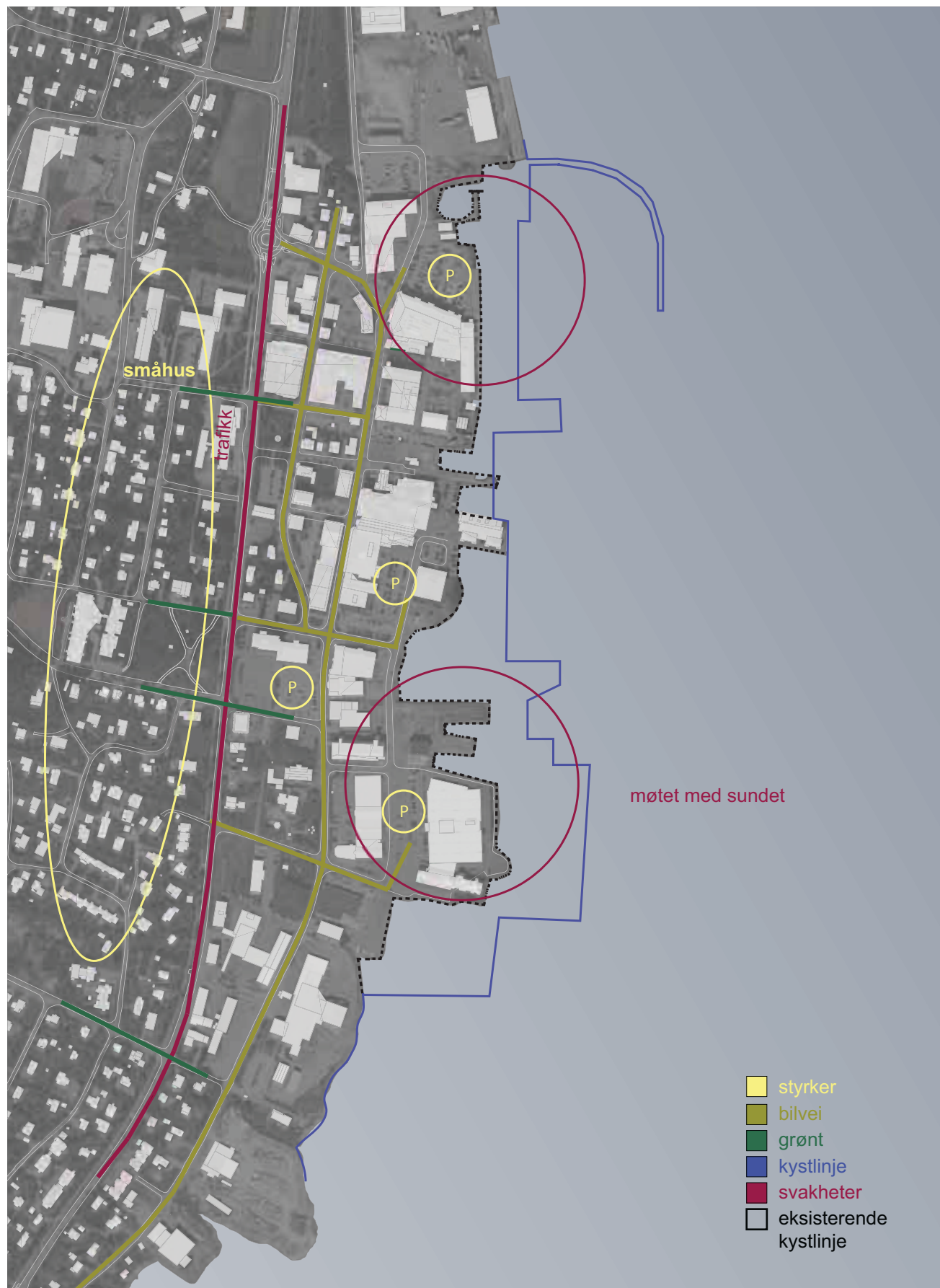
Sæther, Petter André	UMB	Student
Jore, Per Olav	Sortland kommune	Fagleder utbygging
Karlsen, Einar	Formannskapet- Sortland kommune	Politiker
Mathisen, Mathis	Sortland Historielag	Pensjonist
Steiro, Hege	Aksjonskomiteen for Kulturfabrikken	
Jacobsen, Harald M	Sortland hotell	Eier

Oppgave 1

STYRKER / FORDELER	SVAKHETER / TRUSLER
• Vakkert • Sentrum i Vesterålen • Knutepunkt • Økning i antall innbyggere • By i vekst • Småhusbebyggelse* • Kjøpesenter i sentrum av byen, ikke utenfor • Jordbruk i sentrum • Potensiale for parker (oppgradering av de områdene som allerede har et parkpreg) • Konsentrert sentrum – korte avstander • Mange p-plasser* • Fortettingspotensiale i sentrum – ledige arealer	• Nordavind • Kjøremønster • Vesterålskata – barriere • Mange grå flater • Uheldig det som skjer på andre siden av sundet (utvikling og utbygging bør skje i sentrum av byen, ikke utenfor)* • Møtet med sundet* • Byen stenger kl 16 • Sentrum dødt – ingen kultur for kino, spise ute etc. • Ikke penger til å gjennomføre planer • Dårlig kollektivtilbud * Gruppen var ikke enig.
MULIGHETER	
• Fyrtårn ute i sundet – høyt og slankt uten å ta utsikt • En kunstig øy • Beachvolleyballbane i sentrum • Park/byrom der det i dag er p-plass mellom bygningene vest for Blåbrygga • Bygg med næring/utadrettet virksomhet i 1. og 2. etasje, og boliger over - dette skaper aktivitet • Stille krav til utseende på bygninger	

MULIGHETSKART - GRUPPE 4

Oppgave 2

Oppsummering gruppe 4

1. prioritet:

Gjennomføring av byaksen:

- Oppgradering av parken. Kommunen er ansvarlig.
- Kvartal 13. Privat utbygger er ansvarlig.
- Torget. Kommunen samt nabogårdeiere er ansvarlige.
- Gjestehavn. Samarbeid mellom kommunen, Sortland Havn KF, utbygger i Gammelhavna og eier av Havnagården.

Tidsperspektiv: 4 år (ferdig til 20 års jubileet for bystatus i 2017)

2. prioritet:

Promenader:

- Skolekvartalet til Kulturfabrikken. Tidsperspektiv: 1 år.
- Havnepromenaden, særlig ved Hurtigrutekaia. Tidsperspektiv: 2 år (ferdig samtidig som kulturfabrikken)
- Minnelunden.

Kommunen og grunneierne er ansvarlige for gjennomføringen, samtidig som det må søkes om offentlige midler (kommunen søker).

4.2.5 GRUPPE 5

GRUPPEDELTAKERE

Kristensen, Raina	Sortland kommune	Avd. ing.
Larsen, Kari Torp	Nordland fylkeskommune, Kulturminner i Nordland	Kulturminnerådgiver
Høve, Hermod	Aksjonskomiteen for Kulturfabrikken	
Jacobsen, Tor Hov	Formannskapet- Sortland kommune	Politiker
Lilleng, Gøril	LGA Arkitekter	Arkitekt
Olsen, Tor Gunnar	Sortland kommune	Prosjektleder

Oppgave 1

STYRKER / FORDELER	SVAKHETER / TRUSLER
• Stort potensiale • Avsatte arealer som ikke er bearbeidet • Ser bra ut fra Strand (da ser man ikke alle de små tingene som ødelegger inntrykket når man kommer inn til byen) • Det er en struktur • Det er begynt å bosette seg folk i byen • Tør å gjøre ting annerledes (ex. Blåbyen) • Ta vare på det vi har igjen av gammel/verneverdig bebyggelse (ex. Kvartal 13, Minnelunden) • Kompakt sentrum • Kjøpesentrene ligger i sentrum • Handelssted • Hurtigruteanløp i sentrum • Arkitektur – rådhuset, kirka, videreg.skole	• Vesterålsgrata deler Sortland i to • Trafikk – stor dominans av biltrafikk • Kjøpesentrene fordrer store biler i sentrum (varetransport med vogntog) • Sameksistens mjuke og harde trafikanter • Mangler program for vedlikehold av grønt • For lite uteliv på kvelden • Lite vekt på estetikk • Liten kontakt med sundet • Vanskelig klima (nordavind, Sortland stikker ut i sundet)
MULIGHETER	
• Aktivitetsparker i sentrum – bygge om Frydenlund parken, få inn elementer som frister til lek og moro. Eks. akebakke, dam (fra en bekk som er lagt i rør rett nord for parken), gode lekeapparat • Bygge et stort kunstverk – som blir et symbol (etter hvert kom vi fram til at Sortlandsbrua kan være et slikt kunstverk, for eksempel lyskunst, lyssetting....) • Man må ha en annen holdning blant utbyggere og det offentlige for å kunne bygge byen • Skape rammer og rom i byen • Vi må ha mer å tilby enn butikker • Satse på et område med småhusbebyggelse i sentrum (jf. Studentforslag) • Mathall på torget, som samler lokalprodusenter av mat • Utnytte flo og fjære • Plassere den store stålkonstruksjonen, som ligger på havnas parkeringsplass like sør for Kystvaktbasen, på torget. Konstruksjonen skal bare lånes! Der skal den males og belyses, være klatrestativ • Bilfritt ved torget • Flere utsteder rundt Torget – ex. I kvartal 13 • Styrke Rådhusaksen (Rådhusgata fra hovedinngangen på rådhuset og ned til sentrum av byen) • Gjøre noe utav fyllingene, gjøre de til et aktiva, lage møtet mellom hav og land bedre estetisk • Sosial – differensiert boligbygging • Ungt entreprenørskap inn i sentrum	

MULIGHETSKART - GRUPPE 5

Oppgave 2

Oppsummering gruppe 5

– Case Torget

Del 2 var vanskelig å få i gang fordi oppgaven var veldig diffus/for ikke å si mangel av oppgave... Det ble i midlertid diskutert litt forskjellig. Gruppen mente for eksempel at når Kulturfabrikk-prosjektet er ferdig utbygd, er det Torget det må tas tak i. Vi valgte derfor å se nærmere på torget. Et av punktene var ensartet belegg helt ut til vegglin på begge sider av Torget. Det vil si bort med gateløpene, evt. kjøring på myke trafikanter premisser eller «shared space».

Eierskap for brukerne – brukerne må føle at de «eier» området/torget og føler ansvar for det.

Lage en modell – se rommet, høyden på bygg, rett proporsjoner, tilknytning til resten av byaksen.

Forslag til finansiering av torg/lekplasser/parker i sentrum:

Utbyggere må betale inn et parkbidrag, slik som vi i mange år har krevd parkeringsbidrag, dersom man ikke kunne opparbeide stort nok antall p-plasser for virksomheten/bygget sitt. Betale inn andel til parker/grønt-arealer/lekeplasser i sentrum etter størrelsen på tomten sin. Dette må det ryddes opp i og man kan samlokalisere slike arealer for flere bygninger, slik at det blir en hvis størrelse på arealene.

Man må bli enige – stå sammen

Mathallen (vårt forslag i del 1) kan finansiere noe av oppussingen på Torget. Det kom forslag om at man kan sette opp noe midlertidig, eks. partytelt, slik at man får i gang mathallprosjektet. I løpet a 5 år får man prøvd ut og kanskje skaffet en del penger til finansiering av bygget. Det er da bare snakk om mathallen på øverste/ vestre del av torget.

4.2.6 GRUPPE 6

GRUPPEDELTAKERE

Paulsen, Jan	Nordland fylkeskommune, samferdsel	Rådgiver/markedskontakt
Jacobsen, Svein Roar	Formannskapet- Sortland kommune	Politiker
Jacobsen, Monica	Bø kommune	Prosjektleder
Sandberg, Ole	UMB, foredragsholder	Professor
Steiro, Pål	MP Steiro Eiendom	
Klausen, Gunnar	Klausengruppen AS	Eier

Oppgave 1

STYRKER / FORDELER	SVAKHETER / TRUSLER
• Godt næreingsliv • Regionsenter • Rikt kulturliv(mangfold) • Naturskjønne omgivelser • Nærhet til skipslei • Trygge oppvekstforhold for barn og unge • Rikt tilbud på sportsaktiviteter(skitrekk, skiløyper, sykkelveier) • Oppstart planarbeider - muligheter til å se helhetlig på byen • Tre kjøpesentre i sentrum • Plansystemet brukt aktivt	• Kaldt klima(sur nordavind) • Ikke særlig pen by • Torget fungerer dårlig • Lite penger til å gjennomføre ønskede prosjekter • Dyre og dårlige boforhold til elever i videregående skole • Dårlig tilrettelagt for myke trafikanter (i sentrums-gatene og omkringliggende områder) • Kollektivtrafikken har dårlige vilkår • Byen er fortsatt ikke åpen mot sjøen • Ingen tilbud til lystbåtflåten
MULIGHETER: IDEER - VILLE OG REALISTISKE	
• Gjestehavn og servicetilbud til sjøfarende gjester i sentrum av byen. • Salg av dagens fangst ved gjestebryggen(fisk og sjømat) • Utvikle torget og tilstøtende områder(skall bli et godt sted å oppholde seg for mennesker i byen) • Lage og ferdigstille aksene fra sjøen til hotellet(grønne lunger og ferdigstille torget ut mot gjestehavn til et maritimt miljø) • Salgsboder og mer liv på torget, salg av kortreist mat og kunst-husflid • Flytte bussterminalen til området nært kulturfabrikk/hotell med ny vei til kollektivknutepunkt ved hurtigrute kaien fra fylkesveien.	

MULIGHETSKART - GRUPPE 6

Oppgave 2

Oppsummering gruppe 6

- Hvordan skal dette gjøres, finansieres og ferdigstilles?

Område: Torghuk-byaksen «HUKAKSEN»

Flere instanser inne for finansiering. Vi foreslår en helhetlig lys plan for denne hukaksen. Planlagt i sammenheng med de planer som foreligger for prosjektet.

Vi foreslår videre en satsing for «myke» trafikanter i sentrum med miljøgate (Strandgaten) for sentrumsområdet fra Sjøkanten senter til Kulturfabrikken. Etter modell av «shared-space». Spleis mellom Fylkeskommunen og kommunen.

Sortlandsbekken foreslår vi lagt åpen og gjøre byen mer innbydende med et vannspeil ved kulturfabrikken og grønne lunger langs bekken ned i byen. Kommunalt og muligens fylkeskommunalt ansvar med kulturmidler.

Fylkesveien gjennom byen lysreguleres i de tette trafikkerte kryss og dagens rundkjøringer tas vekk. Det lysreguleres og som trygg overgang for gående. Vi bemerker at det vil bli en større folkeforflytning mot kulturkvartalet fra skolekvartalet, dette må vektlegges prioriteringer. Statens vegvesen og fylkeskommunalt ansvar.

Trinn 1:

- Torgaksen, ferdigstilles 2014. Finansiering av: kommune/utbyggere

Trinn 2:

- Torget, ferdigstilles 2015. Ferdig regulert og kostnadsoverslag 18 mill.
- Finansiering: Kommune, fylkeskommune og private utbyggere
- Må detaljprosjekteres

Trinn 3a:

- Gammelhavna – ferdig prosjektert og vi mener den bør ferdigstilles 2015
- Utfylling starter i 2013
- Finansiering: Private utbyggere

Trinn 3b:

- Gjestehavn. Ferdigstilles samtidig som torgaksen-2015
- Flytte havsøyet og molo
- Finansiering: Kommune, fylkeskommune og private utbyggere

4.2.7 GRUPPE 7

GRUPPEDELTAERE

Ramsvik, Heidi	Nordland fylkeskommune	Rådgiver stedsutvikling
Taraldsen, Ingrid	UMB	Student
Ottesen, Tor	Sortland Kystlag	
Haakonsen, Hans Christian	Hadsel kommune-teknisk etat	Kommuneplanlegger
Weydahl, Johan	Vågan kommune	
Jacobsen, Sigurd	Formannskapet Sortland kommune	

Oppgave 1

STYRKER / FORDELER	SVAKHETER / TRUSLER
• Sentral beliggenhet fra både land og vann • Lite værutsatt • Vakkert naturrom • Havn med stor regional betydning	• Tilfeldige utfyllinger • Svak politisk styring av utviklingen av sjøsiden • Mangel på helhetlig planlegging • Bilen fungerer som «handleveske» • Bilene okkuperer byrommene ved sjøsiden • Uklar grad av offentlighet i uterommene tilknyttet nye boligprosjekter ved sjøsiden • Bolig eller garasje (boder) i første etasje bidrar ikke til byliv • Boligbygging langs sundet er ute av skala • Sjøsiden er blitt byens bakside • Utbygging langs sjøsiden har til dels skapt barrierer • Ingen gjestehavn fasiliteter • Ingen skjerming for småbåter (bølgebryting)
MULIGHETER	
1. Gjestehavn tilknyttet torget (prioritert) Begrunnelse: Løfte fram opplevelsen av Sortland ved å tilby aktiviteter midt i byen som er tuftet på byens naturgitte betingelser. Prioritering: Bør gjøres først fordi det er ferdig regulert og omforent med gatebruksplan, og fordi det vil generere flere prosjekter i privat eller offentlig regi. Vilkår: Bilfritt torg. Krav til avslutning av prosjekter (kvalitet). Riktig offentlig belysning. Første del av en helhetlig utforming av sjøsiden langs sundet. Utforming: Molo bør vendes mot nord for å hensynta vindforhold i forbindelse med innseilingen. Eksisterende molo med skulptur fra «Skulpturlandskap Nordland» fjernes. Skulpturen plasseres på en mer synlig plass på ny molo. 2. Bilfri sjøside i sentrum (prioritert). Parkeringssoner konsentreres på angitte plasser slik at byens øvrige offentlige rom blir bilfrie. Åpne for parkering i flere etasjer. 3. Prosjektering av helhetlig design for sjøsiden (prioritert). Utvikles parallelt med at «igangsettingsprosjektet» planlegges og utføres. 4. Bygge om parkeringshus til fornøylespark 5. Vannsportssenter i det gamle slakteriet 6. Arkitektkonkurranse for det gamle slakteriet	

MULIGHETSKART - GRUPPE 7

Oppgaves 2

Oppsummering gruppe 7

Stikkord: Hvem bør samarbeide, og hvem bør lede an? Finn fram til de tre viktigste tiltak/strategier/planer/bestemmelser/temporære tiltak osv.

A. Investerings- og utbyggingsprogram for torg og gjestehavn.

Hva: Torgaksen (inkludert kvartal 13) realiseres innen 2020 parallelt med at det reguleres og bygges en gjestehavn i torghuken.

Hvordan: Det inngås et privat – offentlig samarbeid som samordner interessene i området: Sortland kommune, Sortland havn (kommunalt foretak), private utbyggere, Nordland fylkeskommune (tilskudd offentlige uterom), Kystlaget (dugnadsarbeid) o.a.

Kommunen stiller krav til regulering av gjestehavn i tilknytning til utbyggingsprosjekt for «Gammelhavna».

Funksjoner og tjenester tilrettelagt for gjestehavnen legges i 1. etasje på planlagt utbyggingsprosjekt for «Gammelhavna».

Vilkår: Arbeidet planlegges på prosjektnivå. Kommunen vektlegger forhandlingsplanlegging som strategi, hvor kost-nytte perspektivet for alle parter kommer fram.

B. Byplanen

Byplanen skal fastlegge prinsipper for utforming av møtet mellom sjø og land på overordnet nivå. Dette bør omfatte:

- Prinsipp for trafikk og parkering
- Prinsipp for utforming av sjøsiden (sjø møter land)
- Formidlingsveileder for bysentrum inkludert lysplan og bymøblering
- Strategiplan for punktsatsning (hvilke prosjekter skal gjøres i hvilken rekkefølge)
- Prinsipp for uteoppholdsarealer for boliger (krav til størrelse og nærhet til bolig, bruk av offentlige friarealer osv.)
- Implementering av Blåbyen-konseptet

Viktig å avgjøre rekkefølge. Hvilke prosjekter gjøres først? Det bør opprettes egen pådriverstilling som sørger for langsiktig utvikling av området, samordning av interesser, søke tilskudd og samordne dugnadsarbeid.

4.2.8 GRUPPE 8

GRUPPEDELTAKERE

Røiri, Kristine	Sortland kommune	Arkitekt
Siiri, Marianne	Nordland fylkeskommune	
Johansen, Jan Harry	Sortland kommune	Avdelingsingeniør, regulering
Nikolaisen, Steinar	Sortland Kystlag	
Ovik, Silvia	Formannskapet- Sortland kommune	Politiker
Toften, Oddbjørn	SE Gruppen	

Oppgave 1

STYRKER / FORDELER	SVAKHETER / TRUSLER
• Vekst • God beliggenhet: topografi / regionsenter / sjøen • Nordlys • Dyktig handelstand: Stort og variert utvalg og god service • Fri parkering- nok p-plasser i sentrum • Sterkt kulturliv • Ny kulturarena- Kulturfabrikken ferdig 2014 • Blåby: sterk identitet • Sortlendingene tør å satse på noe- ta sjansen • Historie • Stor frivillighet, masse lag og foreninger (eks har samlet inn 15 mil i frivillig kapital til Kulturfabrikken) • Sortland har godt omdømme • Stor aktivitet i havna • Sortland har Kystvakta • Oppegående planavdeling • Mange lokale investorer • Stor utbygging • 3 kjøpesentre plassert i sentrum • Fiskeindustri i havna.	• Glemte sjøside for båter over 100 fot i sentrum; mangler kai og gjestehavn • Mangler bevissthet i forhold til å utvikle potensiale langs sjøsiden • Lite barnevennlig sentrum • Lite tilbud for ungdom • Dårlig utelivskultur- folk bruker byen for lite utenom butikkhandling • Vesteråls gate er en barriere • Parkerings-ukultur • Bilen som håndveske- folk vil kjøre overalt og helt frem til døra • Fattig kommune når det gjelder å gå inn å bidra økonomisk i prosjekter (uterom) • Lite næringsvennlig kommune i forhold til at det er lang saksbehandlingstid • Uutvikla torg • Dårlig estetikk • Voksesmerter- mangler helhetlige planer. • Trenger flere kompetansearbeidsplasser • Mangler høgskole • Klima i sentrum: østvendt og nordavind • Dårlig kollektivtilbud • Dårlige konferanse muligheter – men det kommer • Mange uferdige kommunale veiprosjekt

MULIGHETER: IDEER - VILLE OG REALISTISKE

1. Få bedre kontakt med sjøen på torget: Utvide torghuken/grave opp og få sjøretta funksjoner inn her
2. Etablere et Kystkultursenter
  - a. En arena for å vise det vi har av kystkultur, gjennom bl. annet å utøve håndverket: lære, selge, vise fram.
  - b. Dette er en identitesbærer, må ligge sentralt, særlig i forhold til turister- Hurtigruta
3. Etablere en attraksjon for barn i sentrum:
  - a. Noe mer enn handel, men ikke på bekostning av handelen
  - b. For folk på Sortland og et sted å reise til for folk utenfra, og barna kan gjerne være der mens foreldrene handler...
Innholdet kan være:
    - i. Akvarium, helt i sjøkanten
    - ii. Aktiviteter som formidler blåbyens identitet: kystkultur, håndverk, fiske, blåbymaling, historie
    - iii. Blåbyens ballbinge
    - iv. Blåbyens lekeland/aktivitetsland: klatrevegg, basseng (som går ut i havet) med mer
4. Etablere Nordlands beste gjestehavn midt i sentrum, som inkluderer kajakk og sykkel "gjestehavn"
5. Etablere utkikkpunkt:
  - a. Ytterst ute i sundet
  - b. På viktige punkt nært byen, som skytterkollen
6. Etablere en kyststi, der det skjer ting underveis.
7. Gondolbane med restaurant på toppen av Ånstadblåheia
8. Restaurant i fjæra på solsiden på Strand, med ferge over, tilknytta det gamle fergeleiet.
9. Blåbyen lysby: Bli Norges mest spennende by på lyssetting- et kunstnerisk prosjekt.

Gruppen ønsket å fokusere på prosjekt ved sjøkanten for å skape aktivitet der; pkt 1-3 under "muligheter" ble derfor det viktigste i presentasjonen.

Dvs tre prosjekt med ulikt tema som alle hadde med aktiviteter i sjøkanten. Forbindelsen mellom disse er også viktig. Prosjektene ligger alle sentralt og innenfor en gangavstand på 500m (tallreferanser er satt inn på kart neste side):

1. Kystkultursenter i forbindelse med ved Kulturfabrikken og Blåbyen hotell, de gamle bryggene tas i bruk. Her er det også utsalg og ideelt for cruise og hurtigruteturister, samt å knytte kystkulturaktiviteter opp mot Kulturfabrikken.
2. Gjstehavn på Torget- dette inkluderer også:
  - Pir ut med utkikkspunkt – (Havsøyet flyttes) og molo mot vær og vind
  - Plass til liten ferge som går over til Strandsia
  - Plass for små fiskebåter som ønsker å losse litt fisk og salg av denne, evt m fisketorg
  - Opparbeidelse av et grønt torg som er bilfritt
3. Aktivitetsområde for barn; ute og inne- plassert i forbindelse med parkeringshuset ved Frydenlund strand. Det bygges et bygg utenpå/rundt parkeringshuset som er flott estetisk og som forholder seg til sjøen. Man parkerer da helt i nærheten og går rett ut i aktivitesbygget. Aktivitetene er også ute: klatring, kajakkpadling, bystrand for bading og isbading, fiske med mer.

MULIGHETSKART - GRUPPE 8

Oppgave 2

Oppsummering gruppe 8

Gruppen valgte ut et av prosjektene - nr 2, med gjestehavn og oppgradering av torget, og fokuserte på gjennomføring. Dette var spesielt aktuelt da vi hadde representanter i gruppa fra både utbyggere i området, kystlaget, kommunen, fylkeskommunen og politikere; alle som var viktige samarbeidspartnere og finansieringskilder for gjennomføring av dette konkrete prosjektet på torget.

Svaret ble derfor veldig konkret i forhold til hvordan vi praktisk skulle gjennomføre dette prosjektet i forhold til rekkefølge og finansiering mellom de ulike partene.

Samarbeidspartnere i prosjektet:

1. Private gårdeiere som også er utbyggere i området
2. Kystlaget og lokale fiskere
3. Kommunen
4. Fylkeskommunen.

Fase 1.

Bilfritt torg og p-Hus: I forbindelse med utbyggingsprosjektet "Gammelhavna" etableres det parkeringshus inne i kvartal 16: P-plassene på torget fjernes og får plass her sammen med andre biler:

- Ansvar og finansiering: utbygger og kommunen

Fase 2.

- Moloen med Havsøyet i Torghuken flyttes: massene benyttes til utfylling i Gammelhavnaprosjektet på nordsiden av torget, som også etablerer molo og nytt utkikkspunkt.
- Utbygging av Gammelhavnaprosjekter: Restaurant og service-funksjoner for gjestehavna i 1. etg.- kontor og bolig over dette. Ansvar og finansiering: Utbygger (med ny molo kan Sortland havn og så være aktuell)
- Oppkjøp av Blåbykjøkkenet midt på torget, som fjernes. Ansvar og finansiering: Sortland kommune

Fase 3:

- Opparbeidelse av gjestehavna med flytebrygger med mer. Ansvar og finansiering: Sortland Havn
- Tilrettelegging for levering og salg av fisk fra små båter. Ansvar og finansiering: Kystlaget
- Opparbeiding av Torget:
Ansvar og finansiering:
  - 30 % Sortland kommune
  - 30 % Nordland fylkeskommune
  - 30 % Gårdeiere som bygger boliger rundt torget (lekeareal for boligene kan inngå i torget)
  - 10 % Dugnad

4.2.9 GRUPPE 9

GRUPPEDELTAkere

Selbo, Eirik	Aksj.gruppa Kulturfabrikk/ Sortland Tannhelsesenter	Tannlege/klinisk leder
Johansen, Jens Are	Hadsel kommune-teknisk etat	Ingeniør
Doms, Marielle	Sortland kommune	GIS rådgiver
Jensen, Eirik	Sortland Bondelag	
Vassbotn, Arne	Sortland kommune	Kommunestyrerepresentant
Jacobsen, Sigurd	Formannskapet Sortland kommune	
Davidsen, Ingrid	Vestvågøy kommune	Arealplanlegger

Oppgave 1

STYRKER / FORDELER	SVAKHETER / TRUSLER
• geografisk beliggende ved sundet, fjell rundt • stor tilflytting • ubrukte områder • kompakt sentrum • regionsenter • stor privat investeringsvilje • stor bygnings- og entreprenørkompetanse • mulighet for mange grønne områder/-linjer • mange parkeringsplasser	• strandlinje ødelagt på bekostning av utbygging i sjøen • manglende samarbeid mellom gårdeier/utbygger og kommunen • reguleringsplaner blir ikke fulgt • tomt sentrum etter butikketid • lite bevilgningsvilje til uteareal • ingen "promenadegate" • byen vokser på feil måte • hardt klima
MULIGHETER	
• glasshus under vann/akvarium • restaurant hengende under brua • signalbygg - prioritert • mange trapper ned mot sundet • aktivt torg på ungdom og barns premisser (sport/lek/kultur) - prioritert • oppgradering av lekeplasser til å omfatte apparatur for alle aldersklasser • lyddusjer - prioritert • spenstig lyssetting	

Oppgave 2

Oppsummering

- utarbeide tydelig plandokument med gode alternativer
- "do it simple"- unngå "torgsyndromet"
- opprette et samarbeidsforum for gårdeier/utbygger/administrasjon/ politikere
- tydelig prioritetsliste (vårt forslag- prioriter trafikkbildet i sentrum og torget!)
- opparbeide en samarbeidsstruktur med Kulturfabrikken, både mht til utearealer og generell utvikling av byens liv og være.
- spisse kompetansen vedr. søknad om prosjektmidler
- påvirke politikere (lobby..) til å oppprioritere betydning av gode utearealer.
- effektivisere informasjon til publikum

MULIGHETSKART - GRUPPE 9

4.2.10 GRUPPE 10

GRUPPEDELTAKERE

Fjeldstad, Trine-Marie	Nordland fylkeskommune	Rådgiver
Steinsvik, Ulv - Eirik	Steinsvik Hus & Entreprenør AS	Daglig leder
Stiberg, Britt Marie	Sortland kommune	Kommuneplanlegger
Valberg, Kari	Bodø kommune, Byplankontoret	Arealplanlegger
Øverby, Brynjulv	Sortland kommune	Kommunalsjef teknisk
Gammelgaard, Finn	LGA Arkitektur	
Steiro, Ivar	Terje Steiro Eiendom AS	

Oppgave 1

STYRKER / FORDELER	SVAKHETER / TRUSLER
• Gode havneforhold hurtigruta • Trafikknutepunkt • Gode rom -parker, flink til å pynte byen • Etablert regionsenter, handel • Kompakt senter, korte avstander- til marka og til havet • Hovedgården • Masse muligheter i sentrum • Befolkningsvekst • Åpne akser i sentrum til havet • Bra med parkeringsplasser og parkeringshus - gratis parkering • Blåbyen som identitet og attraksjon • Tilgang til industriotter nært sentrum • Vgs i byen • Kystvakta • Kultur og idrett	• Mangel på sjørettede industriotter • Mangel på ledige boliger • Ingen overordna grønnstruktur, struktur i sentrum • Kjøpesenter tømmer gatene • Barn og unge bruker ikke sentrum • Mye parkeringsareal • Sortland ligger i distriktet • Vesterålgata deler byen i to som barriere • Mye bruk av bil -intern bruk
MULIGHETER	
• Grave opp deler av torget • Parkering-handel i sentrum • Byen skal åpnes mot sjøen, tilgjengelighet ut mot havet, strandlinja og promenade • Fortetting i sentrum • Åpne, trygge byrom	

Oppgave 2

Oppsummering gruppe 9: Promenade

- Tidlig kontakt mellom gårdeiere, kommune og næringsliv
- Designplan og belyningsplan - det må i denne være godt samarbeid mellom kommunen og næringsliv ved forumer og møter.
- Prøveprosjekt, stykkevis. Tar en første del, alt er ikke klart med henhold til regulering og plan og utbygginger
- Finansiering. Finne andre måter. Søke midler fra fylkeskommunen og andre steder.
- Tidsplan: utkast til designplan ferdig innen 2014, en del av promenaden ferdigstilt innen 2-3 år. Usikkert når hele promenaden er ferdig, kommer an på reguleringer og utbyggingsprosjekter

MULIGHETSKART - GRUPPE 10

4.3 Oppsummering av idedugnad

Prosessteknikk

Workshopen 6. mars hadde hele 60 deltakere og ble gjennomført med stor aktivitet og entusiasme. Den fysiske rammen omkring workshopen var Rådhus II med utstilling av studentarbeidene fra UMB på veggene.

Workshop startet opp kl. 08:00 og ble avsluttet kl 15:30.

Deltakerne var delt inn i i alt ti grupper med seks deltakere i hver. Gruppene var inndelt på forhånd, og gruppeledere med ansvar for å stimulere og å referere var utpekt på forhånd.

Gruppene var sammensatt med variert sammensetning i begge gruppearbeider. En prøvde om mulig å få både offentlig ansatte, næringsdrivende, representant(er) fra vertskommunen – og også en arkitekt/planlegger i hver gruppe. Den geografiske representasjonen fra de 41 kommunene i Nordland var forholdsvis liten, med bare 17 kommuner representert.

Geografisk arbeidsområde i Sortland for alle gruppene var sonen langs sundet fra den kommende Kulturfabrikken og torget til Kjempenhøy i sør.

Gruppebord var fordelt på to store saler med kartmateriale, ortofoto og skissepapir/tusjer var gjort klart. Oppgave 1 startet med en analyse av styrker/svakheter og muligheter. Besvarelsene ble skrevet ned av gruppelederne. Mulighetene ble tegnet ut på kart/skissepapir.

Resultatene ble presentert samlet av grupprepresentanter i form av en «utstillingsvandring» innenfor en streng tidsramme på 3 min. hver, deretter avfotografert og samlet opp og tatt med for tolkning/opptegning. Prosessledelsens inntrykk var at del 1 av dugnaden ble aktiv, utbytterik og preget av entusiasme og godt humør.

Oppgave 2 startet etter lunsj. Her satte enkelte grupper i gang raskt med å utarbeide «program» for utviklingen av Sundbyen Sortland. Etter relativt kort tid etterspurte et par av gruppene en bedre forståelse av oppgaven. Oppgaven og eksemplene ble derfor utdypet i begge gruppesalene, og inntrykket var deretter at arbeidet i gruppen gikk godt videre.

Presentasjon ble gjennomført som en «utstillingsvandring», og presentasjonene ble gjennomført med presset tidsskjema, god disiplin og entusiasme – og vilje til å få gjennomført byforbedringer. Der og da ble Sortland også lovet et fylkeskommunalt tilskudd.

Oppsummering av faglige innhold i innspillene

Oppgave 1:

Styrker, svakheter, muligheter i Sundbyen Sortland

Styrker/fordeler:

- Et flertall av gruppene framhevet naturens kvaliteter rundt Sortland – både i det store – og i form av mye «grønne» ressurser - særlig utenfor/overfor sentrum, med småhusbebyggelse og tur muligheter.
- Sortland har store ressurser som regionalt, livskraftig knutepunkt. Byen besitter allerede store gulvarealer for handel og bolig i sentrum, og har mye utvidelsesareal for bebyggelse.
- Byen ble av flere grupper sett på som relativt «ferdigutviklet» på to områder - hva gjelder sentralt plasserte kjøpesentre, kvartal- og gatestruktur.
- Byen ble av noen grupper definert som kompakt, men likevel fleksibel fordi det er mange ledige tomter i sentrum.
- Byen er et stort sett trygt oppvekstmiljø, og har stor aktivitet i frivillig virksomhet og kulturskolevirksomhet innenfor spesielt sport og musikk. Den kommende Kulturfabrikken imøteses med spenning og entusiasme. Blåbyen er et vel etablert varemerke for byen. Man er gode til å pynte byen, sier en gruppe!

Svakheter/trusler:

- En del nye prosjekter stenger av for mye mellom byen og sundet, og det er prosjekter som er ute av proporsjoner med byen bak. En gruppe sier at byen har «voksesmerter» med stor tilflytting og mye utbygging på én gang.
- Møtet med sundet, med f.eks. langsgående promenade er lite ivaretatt, eller for privatisert.
- Vesterålgaten er for sterk barriere trafikkalt. Trafikkbildet i byen er for uklart og utflytende, og med uklare forhold offentlig/privat. Det er lav investeringsvilje i uteområder. Og kjøpesentrene tømmer gatene for folk, sier en gruppe.
- Det grønne i omgivelsene er i liten grad ført inn gjennom sentrum. Det mangler grønne arealer, og midler til vedlikehold av de som er.
- Byen har mangel på møteplasser, og for liten aktivitet på kvelden etter kl. 17. Noen av gruppene omtaler byen som lite barnevennlig.
- Byen er klimautsatt, særlig kan nordavinden være sterk, sier noen. En gruppe mener derimot at byen er lite værutsatt.

Byen mangler høyskole, restauranter, gjestehavn med tilhørende tilbud, sjørettede industritomter. En av gruppene uttaler at det både er svak politisk styring og mangel på helhetlig planlegging.

Muligheter:

Gruppene har besvart dette på flere ulike måter.

• Noen har laget en hel byplanskisse med formål for alle kvartal og gater! Andre har konsentrert seg om å utvikle og fornye viktig byområder som allerede fins, særlig ofte er torget nevnt. Andre grupper har igjen pekt på etablering av helt nye byattraksjoner, som fyrtårn og kunstig øy, stort kunstverk, gondolbane, lysby m.m. Lyd-dusjer!

• Flere grupper legger vekt på akser og byroms-sammenhenger, som hotellet – torget – sjøen og grønnere akser, som langs Sortlandsbekken.

• Flere av gruppene har beholdt dagens strandlinje mot sundet, ingen har vel foreslått å grave opp noe av allerede utfyllt areal. Noen grupper viser ganske store nye utfyllinger, særlig mot sør.

• Gruppene taler for å opprettholde eller styrke byen med blandede funksjoner bolig/næring. Behov for møtesteder og bedre tilbud for lek framheves.

Gruppearbeid del 2:

Gruppene ble her bedt om komme med forslag til hvordan Sundbyen Sortland kan utvikles gjennom et samlet program eller handlingsplan – innenfor næringsliv, kulturliv, bomiljø, plan, transport m.m.?

Dette krevde, som tidligere nevnt litt utdypning og eksemplifisering før det kom godt i gang. Gruppearbeidet ble mer ulikt enn i første gruppearbeid ved at noen av gruppene la vekt på overordnet strategi, mens andre konsentrerte seg om å lage en ganske konkret handlingsplan for et ganske avgrenset område. Begge angrepsvinkler «tillatt» av prosessledelse fordi det er veien frem som er viktig å utvikle enten den «starter ved strategi og leder til geografi» eller omvendt. I tillegg gir ulike innfallsvinkler større variasjon – også med tanke på å skape en interessant plenumsgjennomgang etterpå.

• De fleste la stor vekt på å lage prioriterte programmer. Det er svært viktig å starte ett sted og få det ferdigstilt. De fleste mente også at torget og møtet med sjøen var viktigst.

• De fleste var også opptatt av samarbeid mellom de private, det offentlige og næringsdrivende, der kommunen måtte bidra aktivt. De siste gjennom «park-bidrag» eller lignende.

• Gruppene diskuterte derfor som ønsket både overordnede bystrukturer, planprosess, dialog og samarbeid – og også mulige «happenings» som virkemiddel! En «happening» som var foreslått var en «møteplassfestival», en annen var «Blå gange» - merking av sti langs sundet – der folk ikke var vant til å gå i dag.

• En gruppe laget et meget konkret program for ett område, med alle aktører listet opp, og konkret rekkefølge med ansvarshavende for anleggstiltak som molo, og gjestebryggefunksjoner.

• Delprogrammer:

- Designprogrammer, for skilt, lys og strandpromenade
- Gatebruksprogrammer, med Miljøgate i Strandgaten og rene fotgjengergater

• Samarbeidsforum og tidlig kontakt mellom gårdeiere, kommune og næringsliv er en god idé.

• Utføre prøveprosjekt! Tidsplan: utkast til designplan ferdig innen 2014, en del av promenaden ferdigstilt innen 2-3 år!

5. TANKER OM FORBILDER OG VERKTØY FOR KYSTBY-UTVIKLING I NORDLAND - ETTER TO DAGER I VESTERÅLEN

Norconsult hadde prosessledelsen for workshop i Sortland 6 mars. Workshopen ble gjennomført med mange deltakere, stort engasjement og med mange gode analyser og idéer, oppsummert i foregående kapittel. Her er det mange ideer å gripe fatt i!

Om verdien av en god overordnet landskapsstrategi.

Som grunnlag for en kystbyutvikling er det nødvendig å se de regionale og historiske fellestrekk. Men det er også viktig å ha fokus på de mer lokale landskapsstrekk. Hva er de viktigste landskapselementene i byen for å ivareta og utvikle byens identitet?

Her er byer med «slettekyst» som Sortland og Drammen/Fredrikstad/Skien-Porsgrunn ofte en større utfordring for god byplan og landskapsstrategi enn byer med «brattkyst». Dette gjelder både i forhold til å skape bedre kontakt mellom land og vann, og for å få en god utforming av strandsonen (fjernvirkning).

«Slettebyene» har ofte større fyllingsområder som har økt avstanden mellom byrommene og sjøen. De naturpregete deler av kyststripen i disse områdene er ofte mindre farbare/bløtere og mer verdifulle biologisk enn «brattkyst». Kystlinjer i «brattkystbyer» er gjerne klarere definerte (berg/kai) mot sjøen og får mye «gratis» i kontakt mellom sjø og land.

Ved å styrke «hoved-«strandlinjen og utforme eventuelle utfyllinger lettere – og mer som øyer kan en skape en mer lesbar fjernvirkning – og ta godt vare på byens identitet mot sundet. Å ta disse overordnede bestemmelsene er viktig, og på line med det å lage gode retningslinjer for detaljutforming, bredder, materialer m.m., samt å lage gode eksempler.

Kanskje man på denne måten kan tale om å bringe vannet inn til byen vel så mye som å bringe folk «ut og inn» til (all) strandlinje!

I tillegg må det være viktig – før man fyller ut - å ta vare på noe naturlig strandlinje. Noe vesentlig kan gå tapt om fjæren forsvinner som landskapstype i Sortland sentrum.

Litt om godt håndverk, mot, kreativitet og engasjement

Et rent subjektivt inntrykk etter mange år som planlegger er at norske byer og tettsteder har noen felles utfordringer som synes å gå igjen nærmest uansett lokalisering. Dette er parkerings-problematikk, byliv (som oftest manglende) og økonomisk utvikling (enten for «mye» eller for lite!) og kommunikasjoner (ofte manglende kollektivfunksjoner).

En god utvikling på disse feltene krever godt håndverk, mot, kreativitet og engasjement - til å:

- investere ukonvensjonelt og kanskje visjonært
  - se løsninger, bygge relasjoner og ta standpunkt som kan være upopulære på kort sikt
  - bruke kreativitet på flere felt enn det arkitektoniske
  - for eksempel til å se hvilke funksjoner som med fordel kan «tas ut i – eller tilbake til - fellesrommet».
- Et eksempel var seminaret var Aspelin Ramm som ikke bygger kantiner, de ansatte bør heller gå ut og spise på en nærliggende kafe i lunsjen.
- Få fram og støtte ildsjelene.

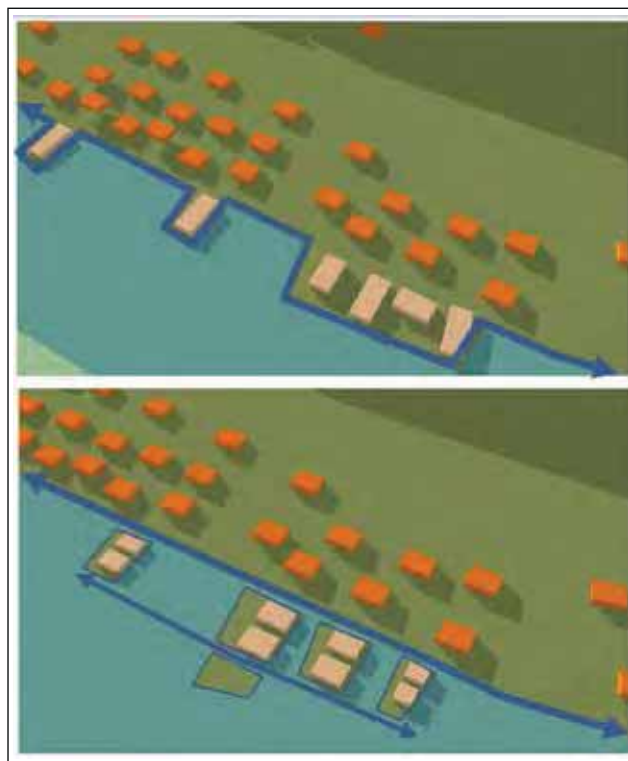

Fig.: Skjematiske eksempler på to ulike landskapsstrategier for strandlinjen.

Inspirasjon til å videreutvikle dette kan hentes fra forskjellige arenaer. To spesielt gode eksempler fikk vi på seminaret fra området Vulkan i Oslo og fra Union brygge i Drammen, steder der Aspelin Ramm kan vise til gjennomførte prosjekter som fremstår som «ekte, flerfunksjonelle byer», men det kan være mye inspirasjon å hente også fra små lokale bygdeinitiativ. Om Barcelona sies det at man ikke hadde fått til den store byomforvandlingen uten den visjonære borgermesteren. Å støtte ildsjelene kan mange steder være en nøkkelfaktor.

Litt om verdien av studentarbeider, rykte, arkitektkonkurranser, prioritering av planarbeider, og bygde eksempler

Sortland har store ressurser i et landskap som både er dramatisk og rolig på samme tid, mennesker som synes som sosiale og engasjerte og en økonomi og investeringslyst som synes å blomstre. I tillegg har byen allerede plassert sine «nødvendige» kjøpesentre slik gruppene i workshopen påpeker, sentralt, ett på hver side av torget. Og Sortland har gjort seg kjent – som Blåbyen.

Sortland har hatt besøk av UMB med 36 landskapsarkitektstudenter som har tilført byen et stort og verdifullt materiale omkring byutvikling, særlig langs sundet.

Dette var for øvrig også et av de første tiltakene i Drammens byfornyning, byen hadde besøk av landskapsarkitektstudenter som laget oppgave om «en by som har snudd ryggen til elva» midt på 80-tallet. Neste store tiltak var en arkitektkonkurranse for blant annet å få tverrfaglige helhetsløsninger for byen.

Kommunedelplan Sortland som hadde varighet til 2008 la vekt på forhold mellom sjø og by. Byplan Sortland er under arbeid, med en utadvendt prosess og en aktiv presse som følger opp med regelmessige oppslag.

Et viktig spørsmål å stille seg for alle kystbyer er om planinnsatsen for kystbyen er prioritert strengt nok i forholdt til blant tilgjengelige ressurser, men også aktuelle utbyggingsprosjekter. Er det mulig å løse hele planarbeidet eller hele planområdet – tidsnok, eller kan planarbeidet prioriteres enda strengere? Bør det deles i flere etapper?

Som et litt ekstremt eksempel valgte Bergen kommune å la den første utgaven av en Kommunedelplan for Store Lungegårdsvann – en stor brakkevannssjø – kun omfatte en linje – strandlinjen – det mest presserende behovet akkurat der og da var å få hånd om utfyllingen – «fryse» skillet mellom land og vann! Med alle byutviklingsprosjektene i strandsonen er tiden den aller største utfordringen for Sortland.

Verdien av bygde eksempler.

Uten konkrete eksempler man kan oppleve på stedet, så er det vanskeligere å motivere for verdien av slike investeringer.

I Sortland kommer nå Kulturfabrikken, men i flere byer har man sett at det trengs et eksempel på en raus, godt utformet strandsti/strandpromenade. Man må komme seg ut på en god sti for å skjønne verdien.

6. REFERANSER

1. Strategi for ny byutvikling - samordnet areal- og transportstrategi for Gjøvik. Gjøvik kommune, Oppland fylkeskommune og Statens vegvesen. Desember 2011.
<http://www.gjovik.kommune.no/dav/06192ba802.pdf>
2. Meldalen, T (2010) Bolyst og Engasjement i Smpbyer og Tettsteder (BLEST) - Evaluering av tettstedsutviklingsprogrammet. Husbanken, Asplan Viak.
http://www.biblioteket.husbanken.no/arkiv/dok/33///blest_2010
3. Utvikling og drift av sentrum - Erfaringer og anbefalinger fra pilotarbeid. T-1463, Miljøverndepartementet, 2007.
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/rapporter:planer/rapporter/2007/t-1463-utvikling-og-drift-av-sentrum.html?id=473692>
4. Byforming - Erfaringer og anbefalinger fra nettverk og pilotområder. T1462, Miljøverndepartementet, 2007.
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/rapporter:planer/rapporter/2007/t-1462-byforming.html?id=473696>
5. Byutviklingen i Drammen - Langsiktig arbeid for miljøvenlig bysentrum. T1465. Miljøverndepartementet, 2007.
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/rapporter:planer/rapporter/2007/t-1465-byutviklingen-i-drammen.html?id=473404>
6. Skogheim, R og Vestby, G. M. (2010) Kulturarv og stedsidentitet. Kulturarvens betydning for identitetsbygging, profilering og næringsutvikling. NIBR-rapport 2010:14.
<http://www.nibr.no/pub1337>
7. Arctander, S. Lien Nilsen, T. Fagerli, R og Vollan, V. (2012) Veileder byform. Rapportvedlegg 1, Kommunedelplanens arealdel 2012-2024.
<http://www.trondheim.kommune.no/arealdel>
8. Det handler om tillit - en veileder fra NHH om næringslivets samfunnsansvar. NHO, 2009
<http://www.nho.no/samfunnsansvar/det-handler-om-tillit-en-veileder-om-næringslivets-samfunnsansvar-article21063:94.html>
9. Penger forplikter - Finansnæringens samfunnsansvar. FNO, 2011.
<http://www.fnh.no/Hoved/Fakta/Samfunnsansvar/Kokebok-for-sammfunssansvar/kokebok-for-samfunnsansvar>
10. «Gode steder – gode liv» - Presentasjoner fra konferanse i Kristiansand
<http://www.austagderfk.no/Tjenester-og-fagfelt/Regional-utvikling1/Samfunnsplanlegging/Gode-steder---Gode-liv/Presentasjoner-fra-konferansen/>
11. Stedsutvikling.no, Miljøverndepartementet sitt nettsted for god sentrumsutvikling.
<http://www.stedsutvikling.no>
12. «Offentlige uterom i Nordland» - Stedsutviklingsprosjekt i kommunene:
<http://www.nfk.no/uterom>
13. Stedsutviklingsprosjekt ved en innlandsfjord - med omfattende medvirkningsprosess; Jevnaker, se:
www.jevnaker.kommune.no
14. Sotra kystby. Brosjyre. Utgitt av Sotra kystby
<http://sotrakystby.no/>
15. Stadanalyse Måløy 2012 Eriksen Skaaja arkitekter/Bjørbeek & Lindheim Landskapsarkitekter
<http://vagsoy.kommune.no/artikkel.aspx?MId1=857&AId=2964&eid=157>

7. DELTAKERLISTE

Nr	Navn	Organisasjon	Stilling
1	Andersen, Glenn Anders	Hadsel kommune	Fagleder Plan og Miljø
2	Bastholm, Dag	Nordland fylkeskommune	Seksjonsleder plan og miljø
3	Bettum, Ola	Foredragsholder	Professor
4	Bjørlo, John Erik	Sortland Bondelag	
5	Botnmark, Einar	Bø kommune	Teknisk sjef
6	Brekke, Katrine	UMB	Student
7	Brønlund, Eskild Rolf	Sortland kommune	Fagleder
8	Dahl, Judit	Saltdal kommune	Arealplanlegger
9	Dahl, Mona	Sortland kommune	
10	Dauidsen, Ingrid	Vestvågøy kommune	Arealplanlegger
11	Doms, Marielle	Sortland kommune	GIS rådgiver
12	Ellingsen, Geir Abel	Georg A. Ellingsen AS	Daglig leder
13	Ellingsen, Grete	Sortland Kommune	Ordfører
14	Gammelgaard, Finn	LGA Arkitekter	Arkitekt
15	Granli, Grete	Vågan kommune- planavdelinga	Avdelingsleder plan, landbruk og miljø
16	Hempel, John	Formannskapet- Sortland kommune	Politiker
17	Hjelmeland, Kjell Ove	Norconsult AS	Landskapsarkitekt/prosessleder
18	Hovland , Jannike	Foredragsholder	Leder by- og arealplangruppa
19	Høve, Are	Are Høve eiendom as	Eiendomsutvikler
20	Høve, Hermod	Aksjonskomiteen Kulturfabrikken	Pensjonist
21	Haakonsen, Hans Christian	Hadsel kommune-teknisk etat	Kommuneplanlegger
22	Jacobsen, Tor Hov	Formannskapet- Sortland kommune	Politiker
23	Jacobsen, Svein Roar	Formannskapet- Sortland kommune	Politiker
24	Jacobsen, Sigurd	Formannskapet- Sortland kommune	Politiker
25	Jacobsen, Harald M	Sortland Hotell	Hotelleier
26	Jacobsen, Monica	Bø kommune	Prosjektleder
27	Jakobsen, Steinar	Ordstyrer	Forteller og foredragsholder
28	Jakobsen, Renathe	Sortland kommune	Fritidsleder/konsulent
29	Jensen , Ernst	SE Gruppen	
30	Jensen, Eirik	Sortland Bondelag	
31	Johansen, Jens Are	Hadsel kommune-teknisk etat	Ingeniør
32	Johansen, Sissel	Andøy kommune	Prosjektleder kartverk
33	Johansen, Jan Harry	Sortland kommune	Avdelingsingeniør - regulering
34	Jore, Per Olav	Sortland kommune	Fagleder utbygging
35	Jørgensen, Silvia	Andøy Kommune	Enhetsleder tekniske tjenester
36	Karlsen, Einar	Formannskapet- Sortland kommune	Politiker
37	Karlsen, Jan Gunnar	Reno Vest	
38	Kaspersen, Knut Johan	Bodø kommune, Byplan	Arkitekt
39	Klausen, Gunnar	Klausengruppen AS	

Nr	Navn	Organisasjon	Stilling
40	Kristensen, Raina	Sortland kommune	Avd.ing.
41	Landmark, Sverre	Aspelin Ramm	Markedsdirektør
42	Larsen, Kari Torp	Nordland fylkeskommune, Kulturminner i Nordland	Kulturminnerådgiver
43	Lilleng, Gøril	LGA Arkitekter	Arkitekt
44	Lossius, Rolf	Sortland kommune	Rådmann
45	Mathisen, Mathis	Sortland Historielag	Pensjonist
46	Nikolaisen, Steinar	Sortland Kystlag	
47	Olsen, Tor Gunnar	Sortland kommune	Prosjektleder
48	Olsen, Hild-Marit	Nordland fylkeskommune	Fylkesråd for kultur, miljø og folkehelse
49	Ottesen, Tor	Sortland Kystlag	
50	Ovik, Silvia	Formannskapet- Sortland kommune	Politiker
51	Paulsen, Jan	NFK, samferdsel	Rådgiver/markedskontakt
52	Ramsvik, Heidi	Nordland fylkeskommune	Rådgiver stedsutvikling
53	Røiri, kristine	Sortland kommune	Arkitekt
54	Salomonsen, Lars R.	Vestvågøy kommune	Arealplanlegger
55	Sandberg, Ole	Foredragsholder	Professor
56	Schramm, Stefanie	Vågan kommune	
57	Selbo, Eirik	Aksj.gruppa Kulturfabrikk/Sortland Tannhelsesenter	Tannlege/klinisk leder
58	Siiri, Marianne	Nordland fylkeskommune	
59	Skog, Ottar	rådgiveren Ottar Skog as	Daglig leder
60	Steinsvik, Ulv - Eirik	Steinsvik Hus & Entreprenør AS	Daglig leder
61	Steiro, Ivar	Terje Steiro Eiendom AS	
62	Steiro, Pål	MP Steiro Eiendom	
63	Steiro, Morten	MP Steiro Eiendom	
64	Steiro, Hege	Aksjonskomiteen for Kulturfabrikken	
65	Stiberg, Britt Marie	Sortland kommune	Kommuneplanlegger
66	Sæther, Petter André	UMB	Student
67	Taraldsen, Ingrid	UMB	Student
68	Toften, Oddbjørn	SE Gruppen	
69	Torkildsen, Viggo	Vagan Kommune	
70	Trine-Marie, Fjeldstad	Nordland fylkeskommune	Rådgiver
71	Valberg, Kari	Bodø kommune, Byplankontoret	Arealplanlegger
72	Vassbotn, Arne	Sortland kommune	Kommunestyrerepresentant
73	Walsnes, Mai-Helen	Eldrerådet i Sortland	Pensjonist
74	Weydahl, Johan	Vågan kommune	
75	Østingsen, May Anita	Sortland bondelag	
76	Øverby, Brynjulv	Sortland kommune	Kommunalsjef teknisk
77	Aamodt, Connie	Vågan Kommune	

